

ข้อวิจารณ์เรื่องโทษ จำแนกตามประเภทของโทษ

หลักสิทธิมูลฐาน

โดยหลักสิทธิมูลฐาน (Fundamental Rights) บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิต ในร่างกาย ในทรัพย์สิน และเกียรติยศชื่อเสียง สิทธิเหล่านี้เป็นหลักการใหญ่ประการหนึ่งของกฎหมาย และของการมีสภาพเป็นมนุษย์ชน สิทธิเหล่านี้ได้ถูกกล่าวถึง วิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนได้มีการเรียน การสอน และแต่งตั้งตำราเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ไว้อย่างกว้างขวาง และถือเป็นมูลฐานสำคัญแห่งการศึกษาวินิจฉัยกฎหมาย การศึกษาในเรื่องสิทธิเสรีภาพได้ย้าถึงการมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ การเคลื่อนไหวไปมาโดยเสรี การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอย่างอิสระ สิทธิในร่างกาย และทรัพย์สินของตน ตลอดจนชื่อเสียงเกียรติยศ สิทธิในสิ่งประติษฐหรือผลจากการค้นคว้าทางวิทยาการ สิทธิในฐานะ เช่น ความเป็นบิดามารดา ผู้ใช้อำนาจปกครอง ตำราต่าง ๆ ที่มีวิชาการทั่วโลก แต่งขึ้น ได้ย้าและแสดงให้เห็นถึงอาณาภาพ และความศักดิ์สิทธิ์ของสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ดังกล่าวในอันที่จะไม่ถูกละเมิด หรือเข้าก้าวก่ายโดยบุคคลอื่น โดยชุมชน สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมการเมือง หรือรัฐ

สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้กำหนดหน้าที่ให้แก่รัฐในอันที่จะต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เพื่อให้ธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์แห่งสิทธิมนุษยชน หน้าที่กระทำการของรัฐได้แก่ การจัดให้มีสถานศึกษา โรงพยาบาล การรักษาความปลอดภัยของสังคม เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องสนองสิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยของมนุษย์และทรัพย์สิน และนับได้ว่าสำคัญเท่าเทียมกับหน้าที่ในการงดเว้นกระทำการของรัฐ อันได้แก่การที่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว ก้าวก่าย หรือจำกัดตรอนสิทธิเสรีภาพบางประการของบุคคล หน้าที่งดเว้นกระทำการ หรืองดเว้นการใช้อำนาจของรัฐนี้ ก่อให้เกิดหลักการขึ้นว่า เมื่อมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ก็หมายความว่า

การใช้อำนาจของรัฐจะถูกจำกัดคัดรอนลง และเมื่อใดที่มีการใช้อำนาจของรัฐต่อบุคคลมากขึ้น ก็แสดงว่า การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ลดน้อยถอยลง^๑

สิทธิเสรีภาพในแง่ที่จะไม่ถูกก้าวร้าวแทรกแซงโดยอำนาจรัฐ จึงอาจแยกลักษณะออกเป็นประการต่าง ๆ ได้ ดังนี้

๑. เสรีภาพของบุคคลมิใช่ข้อยกเว้นของการใช้อำนาจของรัฐ แต่เสรีภาพเป็นหลัก การใหญ่ และสำคัญกว่าการใช้อำนาจ
๒. การใช้อำนาจของรัฐซึ่งถือได้ว่าเป็นการจำกัดคัดรอนสิทธิเสรีภาพจะกระทำได้อีกแต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายได้ให้อำนาจไว้ และจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนแห่งกฎหมายเท่านั้น
๓. การใช้อำนาจเพื่อจุดประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดจะต้องใช้เพื่อการนั้นโดยเฉพาะ จะก้าวล่วงไปใช้อำนาจนั้นเพื่อกิจการอื่นไม่ได้
๔. การกระทำในทางสังคมบางประการจะถูกปล่อยให้เป็นเรื่องของความสมัครใจ โดยจะไม่มีการใช้อำนาจบังคับ
๕. การใช้อำนาจจะกระทำได้อีกแต่ในกรณีที่จะ เป็นการเพิ่มพูนความเจริญ และประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองเป็นส่วนรวม หรือเพื่อความเสมอภาคกันแห่งประชาชาติ

สิทธิในชีวิตร่างกาย เสรีภาพ เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับชีวิตมนุษย์ แม้บางความเห็นจะเห็นว่าสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นโดยกฎหมายแห่งรัฐก็ตาม ซึ่งถ้าเป็นดังนั้นจริงก็จะเห็นได้ว่า หากรัฐไม่ยอมรับสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลแล้ว บุคคลย่อมไม่อาจเลือกดำรงชีวิต ไม่อาจเคลื่อนไหวไปมาโดยเสรีอันเป็นการขัดกับหลักความจริงและธรรมชาติในการดำรงชีวิตแห่งสรรพสิ่งมีชีวิตทั้งมวล แต่ทั้งนี้ แม้สิทธิมูลฐานเหล่านี้จะเป็นสิทธิธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นเอง และกฎหมายแห่งรัฐเป็นเพียงรับรองคุ้มครองว่ามีอยู่จริงก็ตาม สิทธิ

^๑ Oscar and Mary Handlin, "The Dimensions of Liberty (Mass. : Harvard University Press, 1961), pp. 9-22.

บางประการก็เป็นสิทธิซึ่งเกิดขึ้นโดยกฎหมายแห่งรัฐ เนื่องจากการที่รัฐเกิดจากสังคมหรือชุมชน หรือการรวมตัวกันเข้าของบุคคล จนเกิดเป็นรัฐ และกฎหมายแห่งรัฐขึ้น เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษาจากรัฐ สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล กรรมสิทธิในทรัพย์สิน นิติสิทธิ หรือลิขสิทธิ์ เป็นต้น

ฉะนั้นโดยสรุปแล้ว สิทธิเสรีภาพของมนุษย์จึงอาจแยกที่มามีออกมาได้เป็น ๒ ประเภท คือ มีที่มาตามกฎหมายธรรมชาติ คือเป็นสิทธิที่ไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น แต่เป็นสิทธิต่อตนเองอย่างเคร่งครัด ได้แก่สิทธิในการที่จะมีชีวิตอยู่ สิทธิในร่างกายและเสรีภาพของตนเอง ส่วนสิทธิอีกประเภทหนึ่งมีที่มาจากสังคม เกิดขึ้นโดยสังคม และเกี่ยวข้องกับสังคม มิได้ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้เป็นเจ้าของสิทธิโดยเฉพาะ สิทธิประเภทนี้จึงเป็นสิทธิที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของสังคมการเมืองหรือรัฐ คือเป็นสิทธิที่เกิดจากกฎหมายแห่งรัฐ (Positive Law) นั้นเอง

สิทธิต่าง ๆ ได้รับการรับรองจากรัฐ โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญของนานาประเทศ ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศ เพื่อยืนยันว่าสิทธิเหล่านี้มีอยู่จริง และเป็นสิทธิที่รัฐรับรองและคุ้มครองให้ จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนานาประเทศ เราอาจหาข้อสรุปร่วมได้ว่า สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญของประเทศทั้งหลายในโลก ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพแห่งประชาชนของรัฐคือ รับรองว่าสิทธิมูลฐานต่าง ๆ มีอยู่จริง รับรองและรับประกันว่าสิทธิมูลฐานต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่จริงนี้จะไม่ถูกละเมิดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยไม่เป็นไปตาม Due Process of Law และประการสุดท้าย คือรับรองว่าสิทธิมูลฐานมีอยู่ในมนุษย์ทุกรูปทุกนามอย่างเท่าเทียมกัน รัฐจะต้องไม่กระทำการซึ่งเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิมนุษยชน ในขณะที่เดียวกันรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำการบางประการเพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิดังกล่าว หากรัฐละเลยหรือล้มเหลวในหน้าที่กระทำการและงดเว้นกระทำการดังกล่าวแล้ว ก็ถือได้ว่ารัฐได้ปฏิเสธการมีอยู่ และความศักดิ์สิทธิ์แห่งสิทธิมนุษยชน

แต่ถึงแม้ว่ากฎหมายจะต้องยอมรับความเสมอภาคแห่งสิทธิมนุษยชนก็ตาม กฎหมายก็ไม่สามารถทำให้บุคคลทุกคนเท่าเทียมกันได้ ดังที่ Sir Fredrick Pollock กล่าวว่า "กฎหมายไม่สามารถทำให้บุคคลทุกคนเท่าเทียมกันได้ แต่นักคนทุกคนจะเท่าเทียมกันในสายตา"

ของกฎหมายในแง่ที่ว่า สิทธิทั้งหลายทั้งปวงของมนุษย์จะเท่าเทียมกันทั้งในด้านการได้รับความคุ้มครอง และหน้าที่ที่จะต้องบังคับรับรองให้เป็นไปตามสิทธินั้น”^๑

สิทธิเสรีภาพของมนุษย์มิใช่สิทธิเด็ดขาดเสมอไป เพราะเมื่อรัฐ หรือสังคมนิติบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นโดยความสมัครใจเข้าร่วมของสมาชิก และสมาชิกหวังจะได้รับสิทธิบางประการจาก สังคมสมาชิกทั้งหลายย่อมต้องสละสิทธิของตนบางประการให้แก่รัฐ เช่น เมื่อมนุษย์ต้องการสิทธิที่จะได้รับการประกันให้มีความปลอดภัย ได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐ สมาชิกย่อมต้องสละความมีสิทธิเต็มที่ในทรัพย์สินของตนให้แก่รัฐในรูปภาษีอากร เมื่อสมาชิกต้องการหลักประกันจากรัฐว่าจะต้องไม่ถูกรุกรานหรือทำร้ายจากผู้อื่น สมาชิกย่อมต้องถูกผูกพันที่จะไม่ละเมิดหรือทำร้ายผู้ใด ในการนี้สมาชิกแห่งรัฐ หรือประชาคมทั้งหลายย่อมต้องสละสิทธิประการหนึ่งของตน คือสิทธิแห่งความมีสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) ในบรรดาสิทธิต่าง ๆ ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นสิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพ ซึ่งแม้สมาชิกทั้งหลายจะยังคงมีสิทธิเหล่านี้อยู่ แต่เมื่อได้เข้ามารวมกันในลักษณะที่เป็นประชาคม (Community) ไม่ใช่ปัจเจกชน สิทธิทั้งหลายเหล่านี้ย่อมไม่ใช่ Absolute Rights อีกต่อไป ตามที่ Sutherland ได้กล่าวว่า "เสรีภาพและระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดของมนุษย์ และปัญหาสำคัญของผู้บริหารประเทศคือการพยายามประนีประนอมทั้งสองสิ่งนี้เข้าด้วยกัน"^๒

การดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมซึ่งได้รับการยอมรับโดยสมาชิก ให้สามารถก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพแห่งบุคคลได้นี้ จึงต้องเป็นการดำเนินการโดยรัฐ (State Action) และจะต้องเป็นไปตามหลัก Equal Protection และ Due Process of Law และเมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอนไปโดยถูกต้องตามหลักการแล้ว ผลการวินิจฉัยของสถาบันตุลาการคือคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดจะต้องไม่เป็นการเกินสมควร ทารุณโหดร้าย หรือผิดปกตวิสัย อย่างไรก็ตาม

^๑ A.C. Germann, Frank D. Day, Robert R.J. Gallati, Introduction to Law Enforcement and Criminal Justice, p. 82.

^๒ Ibid., p. 81.

การดำเนินการซึ่งเป็นการก้าวล่วงสิทธิมนุษยชนโดยชอบนี้ จะต้องใช้ในลักษณะเป็นข้อยกเว้นของหลักการแห่งสิทธิเสรีภาพ คือจะใช้ได้ต่อเมื่อได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเท่านั้น บทลงโทษตามกฎหมายจะต้องตีความโดยเคร่งครัด และไม่อาจเพิ่มโทษให้เกินไปกว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้ กฎหมายจะไม่มีผลย้อนหลังเป็นโทษแก่บุคคลในกรณีที่เป็นที่สงสัย จะต้องยกประโยชน์ให้แก่จำเลย แม้ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากหรือสังคมจะต้องการให้ลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าให้ปล่อยผู้บริสุทธิ์ก็ตาม ตามที่ Daniel Defoe ได้กล่าวว่า เรามักจะได้ยินประชาชนเรียกร้องให้ลงโทษผู้กระทำความผิด (punish the guilty) เป็นส่วนมาก แต่จะได้ยินประชาชนส่วนน้อย เต็มที่ที่มุ่งเรียกร้องให้ล้างข้อกล่าวหาและปลดปล่อยผู้บริสุทธิ์ (clear the innocent)^๑

รัฐธรรมนูญของนานาประเทศซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บทแห่งกฎหมายภายในทั้งปวง ได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนนี้ไว้ และกฎหมายภายในฉบับใดก็ตามจะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ ในอันที่จะไม่ถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรม หรือถูกลงโทษเกินสมควร ทารุณ โหดร้าย หรือผิดปกติวิสัย กฎหมายภายในจึงไม่อาจบัญญัติโทษที่เป็นการขัดแย้งกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้ และไม่สามารถให้อำนาจศาลในอันที่จะพิจารณาลงโทษโดยไม่เป็นธรรม เกินสมควร ทารุณโหดร้าย หรือผิดปกติวิสัยได้

กฎหมายที่ขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญนี้จะมีผลใช้บังคับต่อไปหรือไม่อย่างไร และผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยนั้น ได้มีความเห็นแยกออกเป็น ๒ ทาง คือ ความเห็นแรกเห็นว่า เมื่อกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้วย่อมปราศจากผลใช้บังคับ และไม่ถือเป็นกฎหมายซึ่งเป็นการตีความโดยเคร่งครัด อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า ควรเป็นอำนาจของศาลที่จะตัดสินตาม The Theory of

^๑ Ibid., p. 75.

Balance of Interests ว่าการใช้กฎหมายดังกล่าวกับการถือหลักความสำคัญแห่งสิทธิ เสรีภาพ
 อย่างไม่ให้ผลประโยชน์แก่สังคมได้มากกว่ากัน^๑

นอกจากรัฐธรรมนูญของนานาประเทศแล้ว กฎหมายระหว่างประเทศก็ได้พยายามรับ
 ร่องถึงสิทธิ เสรีภาพของมนุษย์ในอันที่จะไม่ถูกละเมิด เว้นไว้แต่ถูกจำกัดโดยกฎหมาย โดยได้บัญญัติ
 หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้ เช่น ปฏิญญาแห่งสิทธิมนุษยชนและของพลเมือง (Declaration des
 Droits de l' Homme et du Citoyen) มาตรา ๔ ได้บัญญัติไว้มีข้อความตอนหนึ่งว่าการใช้
 สิทธิโดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนย่อมไม่มีขอบเขตจำกัดยิ่งไปกว่าขอบเขตอันจำเป็น เพื่อให้
 มนุษย์คนอื่นทุกคนได้ใช้สิทธิอย่างเดียวกันโดยเสรี และขอบเขตจำกัดเหล่านี้จะกำหนดขึ้นได้ก็แต่
 โดยกฎหมาย และความในมาตรา ๔ มีใจความว่ากฎหมายควรลงโทษเท่าที่เห็น เป็นการจำเป็น
 อย่างยิ่งและโดยชัดแจ้งเท่านั้น และบุคคลไม่ควรถูกลงโทษ นอกจากโดยอาศัยอำนาจกฎหมายซึ่ง
 ประกาศใช้ก่อนการกระทำความผิด และซึ่งนำมาใช้โดยชอบด้วยกฎหมาย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ ๔ ได้บัญญัติว่าบุคคลใด ๆ จะถูกทรมาน หรือได้รับ
 ผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

และเนื่องจากตามคำปรารภของกฎหมายระหว่างประเทศทั้งหลาย และรัฐธรรมนูญของ
 นานาประเทศได้กล่าวว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายทั้งหลายเหล่านั้น คือการยอมรับนับถือเกียรติ-
 ศักดิ์ประจำตัว และคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ สิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งไม่อาจโอนได้ของบุคคล ความ
 ต้องการอิสรภาพ ความยุติธรรม สันติภาพในโลก ซึ่งเป็นปณิธานสูงสุด การต่อต้านการละเมิด
 มโนธรรมของมนุษยชาติ ตลอดจนเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมความก้าวหน้าทาง
 สังคม และมาตรฐานแห่งชีวิต ฉะนั้นการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมต่ำช้า นอกจากจะเป็น
 การละเมิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตลอดจนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นกฎหมาย
 แม่บทและกฎหมายหลักของประเทศแล้ว ยังเป็นการทำลายเกียรติศักดิ์และคุณค่าแห่งความเป็น

^๑ Paul G. Kauper, Civil Liberties and the Constitution
 (Michigan : University of Michigan Press 1962), pp. 111-113.

มนุษย์ ทำลายอิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติธรรมอันเป็นปณิธานอันสูงสุด และละเมิดมโนธรรม
ของมนุษยชาติ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเสียโดยสิ้นเชิง

โทษต่อชีวิต

หลักการและวิธีการ

โทษต่อชีวิตหรือโทษประหารชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งตัวแทนแห่งสังคม หรือสถาบันตุลาการ ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางหนึ่ง เห็นว่าไม่ควรให้อยู่ในสังคมอีกต่อไป ลักษณะของโทษต่อชีวิตเป็นการกำจัดบุคคลผู้กระทำความผิดโดยเด็ดขาด และขัดกับสิทธิแห่งการมีชีวิตอยู่ของบุคคล

โทษประหารชีวิต เป็นวิธีการลงโทษที่มีมาแต่สมัยโบราณ และถือได้ว่าเป็นโทษที่เก่าแก่ที่สุดประการหนึ่ง ส่วนมากจะใช้กับโทษที่เป็นความผิดรุนแรงหรืออุกฉกรรจ์ เช่นกระทำการอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ล้มล้างระบอบการปกครอง หรือฆ่าผู้อื่นในกรณีอุกฉกรรจ์ หรือในภาวะบางอย่างเช่นศึกสงคราม * โทษประหารชีวิตเกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์แห่งการทดแทน และข่มขู่ให้คนทั่วไปเกิดความหวาดกลัว แต่มิได้เป็นการข่มขู่เพื่อให้ตัวผู้กระทำความผิดหลบจำ เพราะเป็นการตัดโอกาสกลับตัวของผู้กระทำความผิด และอ้างว่าเพื่อเป็นการป้องกันสังคมโดยตัดผู้กระทำผิดออกจากสังคมอย่างถาวร (Permanent removal from Society) ด้วย

การลงโทษประหารชีวิต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกระทำกันโดยหลายวิธีการ เท่าที่ปรากฏ มีวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

* Ivo D. Duchacek, Rights & Liberties in the World Today
(London : Oxford University Press, 1973), p. 149.

๑. กดให้จมน้ำตาย (Drowning) หรือการถ่วงน้ำ เป็นโทษที่ใช้ในยุโรปสมัยดั้งเดิม กระทำโดยการโยนผู้กระทำความผิดลงไปในแม่น้ำหรือทะเล หรืออาจให้ทรมาณมากขึ้นโดยการกดไว้ชั่วคราว แล้วปล่อยให้ขึ้นมาหายใจ แล้วตกลงไปอีกจนกว่าจะขาดใจตาย

๒. เอาหินขว้างให้ตาย (Stoning) เคยใช้ในประเทศอังกฤษจนถึงคริสศตวรรษที่ ๑๐ สำหรับผู้กระทำความผิด การลงโทษประหารชีวิตโดยวิธีนี้ คล้ายกับการประชาทัณฑ์ใน Primitive Society โดยประชาชนจะเป็นผู้ช่วยกันลงโทษจนกว่าผู้ถูกลงโทษจะถึงแก่ความตาย การทุบด้วยก้อนไม้หรือตีให้ตายก็จัดเป็นวิธีการที่คล้ายคลึงกัน

๓. เอาไฟคลอกหรือเผาให้ตาย (Burning) เป็นวิธีที่เคยนิยมในสมัยโบราณ มักใช้กับผู้กระทำความผิดทางศาสนาหรือถูกหาว่าเป็นแม่มด วิธีนี้ใช้อยู่ในยุโรปจนถึงสมัยกลาง

๔. การตัดศีรษะ (Beheading) เป็นที่นิยมมากในสมัยก่อนเช่นกัน กระทำได้หลายวิธี เช่น ใช้ดาบหรือขวานฟัน การลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย ก็ใช้การตัดศีรษะเช่นกัน จนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ อังกฤษในสมัยกลางใช้ขวานฟันคอ ส่วนฝรั่งเศสใช้เครื่องมือที่เรียกว่า guillotine

๕. การยิงเป้า (Firing) เป็นวิธีการที่ใช้มากในปัจจุบัน เพราะต้องการให้การลงโทษประหารชีวิตเป็นไปโดยทรมาณน้อยที่สุด ตามกฎหมายไทยมาตรา ๑๔ แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้ลงโทษประหารชีวิตโดยวิธีนี้เช่นกัน

๖. การแขวนคอ (Hanging) ใช้ในประเทศอังกฤษและประเทศในเครือจักรภพ ใช้ในบางรัฐของสหรัฐอเมริกาในสมัยแรก ๆ และยังคงใช้อยู่ในบางประเทศในปัจจุบัน เช่น ญี่ปุ่น ถือได้ว่าเป็นวิธีที่ตายได้รวดเร็วและทรมาณน้อยอีกวิธีหนึ่ง

๗. การน็อกแก๊สไฟฟ้า (Electrocute) เพิ่งเริ่มใช้มาได้ไม่นานนัก เป็นวิธีใหม่ที่ทำให้ผู้ถูกลงโทษตายได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นยังมีวิธีอื่นอีกหลายวิธี เช่น การรมด้วยแก๊สพิษ การใช้ยาพิษ เป็นต้น

โทษประหารชีวิตนี้มีข้อพิจารณาว่า รัฐธรรมนูญของนานาประเทศได้พยายามล้มเลิกการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไม่ว่าจะเป็นโทษประหารชีวิตหรือไม่ ดังนั้นโทษประหารชีวิตที่ยัง

มีอยู่จึงมักเป็นการประหารด้วย guillotine การยิงเป้า นิ่ง เคาอีไฟฟ้า แขว่นออ หรือรมด้วยแก๊ส ในกรณีพิสูจนได้ว่า ผู้ถูกลงโทษได้กระทำความผิดจริง และเป็นกรณีได้ภาวะการณบางอย่าง เช่น ระหว่างสงครามหรือในภาวะฉุกเฉิน และใช้ได้กับความผิดอุกฉกรรจ์บางประเภทเท่านั้น เช่น การก่อการกบฏ จลาจล ในระหว่างศึกสงคราม ข่าบุพการี ข่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ล้วงหน้า วางเพลิง ลักพา ปล้นบนถนน (Highway robbery) โจรสลัด หรือผู้ที่ถูกพิพากษา ลงโทษจำคุกตลอดชีวิตมากกว่า ๑ ครั้ง จะถูกลงโทษประหารชีวิตเช่นตามมาตรา ๗๐ แห่งกฎหมายอาญาตุรกี เป็นต้น ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามลดความรุนแรงแห่งการลงโทษลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษประหารชีวิต เหตุผลประการหนึ่งก็คือตามทฤษฎีที่ถือว่าการที่สุขภาพจิตของผู้กระทำ ความผิดไม่สมบูรณ์ และจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดผลโดยตรง คือ การเกิดอาชญากรรมขึ้น นอกจากนั้นการพยายามลดความรุนแรงของโทษโดยการเลิกโทษประหารชีวิตก็แสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายของการลงโทษตามแนวใหม่ได้ชัดเจนขึ้น ว่าเป็นไปเพื่อพยายามแก้ไขตัวบุคคลมากกว่าข่มขู่อาชญากรอื่นให้กลัวเกรง

ตั้งแต่สิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ประเทศหลายประเทศได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตเสียเช่น ออสเตรเลีย เนปาล นิวซีแลนด์ บางประเทศได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดธรรมดา แต่ยังมีอยู่สำหรับโทษทางวินัยทหาร เช่นประเทศส่วนมากแถบลาตินอเมริกาและอิตาลี บางประเทศเช่นประเทศอังกฤษยังคงมีอยู่ เฉพาะความผิดฐานก่อการกบฏหรือจลาจลในระหว่างสงครามฐานเป็นไส้ศึก, โจรสลัด, ฐานวางเพลิงอุ้เรือรบหลวงหรือคลังอาวุธ บางประเทศใช้โทษประหารชีวิตในกรณีอาชญากรรมร้ายแรงในระหว่างสงครามเท่านั้น ได้แก่ประเทศสวีเดน เซอร์แลนด์และกลุ่มประเทศแสกนดิเนเวียนอื่น ๆ

บางประเทศได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติ บางประเทศไม่เคยใช้โทษประหารชีวิตเลย ส่วนบางประเทศแทบจะไม่เคยใช้ เช่นในเบลเยียม นอกจากทหาณายหนึ่งซึ่งถูกประหารชีวิตในปี ๑๙๑๘ แล้ว ก็ไม่เคยมีการลงโทษประหารชีวิตเลยนับตั้งแต่ปี ๑๙๖๓ ในลิทเทินสไตน์ การลงโทษครั้งสุดท้ายได้มีขึ้นในปี ๑๗๘๘ ส่วนในประเทศ Luxembourg นั้น ในรอบหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมาได้มีการลงโทษประหารชีวิตผู้กระทำความผิดเพียงรายเดียวในปี ๑๙๔๘ เนื่องจากการกระทำความผิดประเภทอาชญากรรมสงคราม ในประเทศอิสราเอล Adolf Eichmann

อาชญากรรมสงครามนาซีได้ถูกลงโทษประหารชีวิตในปี ๑๙๖๒ และ ๑๐ ปี หลังจากนั้น ประเทศอิสราเอลก็มีได้ลงโทษประหารชีวิตผู้ใดอีกเลย แม้แต่ Kozo Okamoto หนึ่งในสามมือปืนซึ่งฆ่าผู้โดยสารจำนวน ๒๔ คน ในห้องพักผู้โดยสารขาเข้าที่ท่าอากาศยานเทลอาวีฟ เมื่อ ๓๐ พฤษภาคม ๑๙๗๒ ในกรณีนี้ Lt. Col. David Israeli อัยการแห่งรัฐได้อธิบายว่า แม้ว่า Okamoto สมควรที่จะได้รับโทษประหารชีวิตก็ตาม อิสราเอลก็ไม่อาจที่จะลงโทษประหารชีวิตได้ เพราะมีพลังศีลธรรม (Moral Force) ซึ่งจะกำหนดจำกัดการดำเนินการของรัฐ แม้ในกรณีที่เป็นการสมควรแก่การลงโทษประหารชีวิตเช่นนี้ก็ไม้อาจกระทำได้ ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายอนุญาตให้ประหารชีวิต หรือแม้แต่ผู้กระทำความผิดเองมีความประสงค์อย่างแรงกล้าที่จะถูกประหารก็ตาม

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า โดยทั่วไปแล้ว นโยบายของรัฐบาลอิสราเอลพยายามที่จะไม่ก่อความรุนแรงในกรณีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประเทศอาหรับ เพราะนโยบายของรัฐบาลอิสราเอลมุ่งที่จะรักษาชีวิตของชาวอิสราเอล และต้องการยุติสงครามมากกว่ายึดถือการต่อสู้ออกไป

ในบางประเทศ การกระทำของรัฐบาลมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเสมอไป เช่น ในประเทศสาธารณรัฐออฟริกากลาง ซึ่งมีข้อความในรัฐธรรมนูญแบบอย่างเดียวกับของประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากเคยเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสมาก่อน เมื่อ ๓๑ กรกฎาคม ๑๙๗๒ ประธานาธิบดี Jean Be'del Bokassa ได้ไปเยี่ยมเรือนจำที่ Bangui และเขาได้สั่งการให้ทหารโบยนักโทษซึ่งต้องโทษฐานลักทรัพย์ ในจำนวนผู้ถูกโบยทั้งหมด ๔๖ คน มีผู้ตายเนื่องจากพิษบาดแผล ๓ คน ในวันรุ่งขึ้นศพของนักโทษทั้ง ๓ ได้ถูกนำมาแสดงให้เห็นในที่สาธารณะ และประธานาธิบดี Bokassa ได้กล่าวต่อหน้าสาธารณะชนว่า ขโมยทั้งหมดสมควรที่จะตายเพื่อที่จะได้ไม่มีขโมยในสาธารณรัฐออฟริกากลางอีกต่อไป^๑

โทษประหารชีวิตได้ถูกยกเลิกในสหภาพโซเวียตในปี ๑๙๔๗ แต่ได้นำกลับมาใช้อีกในปี ๑๙๕๐ สำหรับความผิดฐานเป็นสายลับทางการเมือง ผู้ไม่จงรักภักดี และความผิดทางการเมือง

^๑ Ibid., pp. 148-149.

ทั้งหลายซึ่งจะถูกถือเป็น Wrecker Diversionist ทั้งสิ้นในปี ๑๙๔๐ โทษประหารชีวิตจะใช้สำหรับผู้นิยมนายพล Tito ส่วนในสหรัฐอเมริกา นั้น ลิบเอ็ดรัฐได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว^๑ และ ๓ รัฐได้กำหนดให้ใช้โทษประหารชีวิตสำหรับกรณีพิเศษเท่านั้น เช่นการฆ่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้คุมนักโทษ เป็นต้น

ตั้งแต่ปี ๑๙๖๘ จนถึงปี ๑๙๗๒ ไม่มีการลงโทษประหารชีวิตในสหรัฐอเมริกา และในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๑๙๗๒ ศาลสูงสุดของแคลิฟอร์เนียซึ่งถือมติเสียงข้างมาก ๖ ต่อ ๑ ได้ลงมติว่า การลงโทษประหารชีวิตเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติห้ามการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้ายและผิดปกติวิสัย เหตุผลของศาลมีว่าการลงโทษประหารชีวิตเป็นการลงโทษที่ผิดปกติวิสัยของประเทศที่เจริญแล้ว และสังคมก็จะถูกป้องกันจากการก่ออาชญากรรมได้ แม้ว่าจะลงโทษเบาว่าการประหารชีวิตก็ตาม

ในที่สุดเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๑๙๗๒ ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา ได้จัดให้มีการอภิปรายลงมติว่าการลงโทษประหารชีวิตตามที่ได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ การลงมติครั้งประวัติศาสตร์ของการลงโทษนี้ได้ลงมติโดยคะแนน ๕ ต่อ ๔ คะแนน ๕ คะแนนได้แตกแยกความเห็น คือ ผู้พิพากษา ๓ นาย (William O. Douglas, William J. Brennan, Jr., Thurgood Marshall) ให้เหตุผลว่าโทษประหารชีวิตซึ่งมีใช้อยู่ในสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญที่ห้ามการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้ายและผิดปกติวิสัย ส่วนผู้พิพากษาอีก ๒ นาย (Potter Stewart; Byron R. White) มีความเห็นว่าระบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ให้อำนาจผู้พิพากษาและลูกขุนในการพิจารณาโทษประหารชีวิตมากเกินไป ซึ่งการพิจารณานี้อาจเป็นการพิจารณาที่ไม่ได้มาตรฐาน และไม่เสมอต้นเสมอปลาย ฉะนั้นจึงทำให้ผลของคำพิพากษาเป็นการลงโทษที่โหดร้ายและผิดปกติวิสัย

^๑ Ibid., p. 162. รัฐทั้งลิบเอ็ด ได้แก่ อลาสกา ฮาวาย ไอโอวา เมน มิชิแกน คาโกตาเหนือ มิเนสโซตา โอเรกอน โรดไอแลนด์ เวสต์เวอร์จิเนีย และวิสคอนซิน ส่วนรัฐ ๓ รัฐ ได้แก่ นิวเม็กซิโก, นิวยอร์ก และเวอร์มอนท์.

ข้อวิจารณ์โทษก่อชีวิต

ความเห็นของนักกฎหมาย ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่มีต่อโทษประหารชีวิตมีหลายฝ่าย ฝ่ายแรกเห็นว่า ควรมีการประหารชีวิต เพราะสามารถกำจัดผู้เป็นภัยต่อสังคมได้อย่างเด็ดขาด เป็นการข่มขู่อาชญากรอื่น ๆ ที่คิดจะกระทำความผิดให้เกิดความกลัวและไม่กล้ากระทำความผิด เพราะโทษประหารชีวิตนับ เป็นโทษที่รุนแรงที่สุด และขัดกับความปรารถนาอัน เป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่ต้องการจะมีชีวิตอยู่ นอกจากนั้นก็ยังมีเหตุผลปลีกย่อย เช่น เป็นการปลดปล่อยภาระของรัฐ และของสังคมที่จะต้องคอยเลี้ยงดูผู้ต้องโทษ ฝ่ายที่สองเห็นว่า ควรมิโทษประหารชีวิต เฉพาะในกรณีพิเศษ หรือในระหว่างศึกสงครามเท่านั้น จึงเห็นได้ว่า แนวความคิดนี้มีได้คำนึงถึงหลักสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (The Right to Live) และในขณะเดียวกัน ก็มีได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่จะใช้ป้องกันสังคมอย่างเต็มที่นี้ก นอกจากนั้นยังพิจารณาความหนักเบาของอาชญากรรม โดยถือตามประเภทของอาชญากรรมและระยะเวลาที่เกิดอาชญากรรมเท่านั้น มิได้คำนึงถึงอัตรา ผลภัย หรือผลเสียหายร้ายแรงของอาชญากรรม ตลอดจนมิได้คำนึงว่าการเกิดอาชญากรรมเกิดจากองค์ประกอบหลายประการ เช่นการกดดันจากความจำเป็น ภาวะสังคม สภาพจิตใจ ซึ่งถือเป็นปัจจัยทั้งภายนอกและภายในที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น แนวความคิดนี้จึงมิได้ใช้หลักเหตุผลของฝ่ายแรก หรือฝ่ายอื่นมาสนับสนุนแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นไปในลักษณะประนีประนอม โดยการลดทอนข้อบกพร่อง เพื่อแสดงความเมตตาปรานีเท่านั้น

ความเห็นที่สามเห็นว่า ไม่ควรมิโทษประหารชีวิต เพราะขัดกับหลักสิทธิแห่งการมีชีวิตอยู่ของบุคคล เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่บุคคลอื่น ซึ่งรัฐไม่อาจกระทำได้ เพราะบุคคลจะพึงรับโทษก็แต่เนื่องมาจากการกระทำของตนเท่านั้น การลงโทษประหารชีวิตมิได้มุ่งแก้ไขปรับปรุงตัวบุคคลให้กลับตนเป็นคนดี และโดยลักษณะแล้วการลงโทษเป็นการกระทำหลังจากเกิดภัยขึ้นแก่สังคมแล้ว ฉะนั้นตามที่มีผู้อ้างว่าการลงโทษประหารชีวิตเป็นการป้องกันสังคม จึงไม่อาจเป็นไปได้ เพราะผู้ถูกลงโทษไม่มีโอกาสกลับตนเป็นคนดี นอกจากนั้น การเกิดอาชญากรรมก็เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ และถือว่าสังคมก็มีส่วนก่อให้เกิดอาชญากรรมนี้เช่นกัน จึงไม่อาจลงโทษบทหนักแก่อาชญากรได้ เพราะผู้มีส่วนผลักดันให้เกิดอาชญากรรมก็คือสังคมนั้นเอง

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าโทษประหารชีวิต เป็นโทษที่ขัดต่อสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ของบุคคล ซึ่งสิทธินี้มีอยู่ในมนุษย์ทุกรูปทุกนามนับตั้งแต่เกิดหรือนับตั้งแต่มีชีวิต สังคมมิใช่ผู้ให้ชีวิตแก่มนุษย์ ในสมัยก่อนเชื่อกันว่าพระเจ้าเป็นผู้ให้ชีวิตแก่มนุษย์ ต่อมาความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือพระเจ้าได้ลดน้อยลงไป เพราะเป็นเรื่องที่ไม่อาจให้เหตุผลได้ ในขณะที่วิทยาการแขนงต่าง ๆ ต้องการเหตุผลมากขึ้น แนวความคิดต่าง ๆ จึงหันไปคล้อยตามทฤษฎีธรรมชาติ (Natural Theory) แทน และเชื่อว่าชีวิตมนุษย์เกิดจากธรรมชาติ และเกิดมีสัญชาตญาณแห่งการเอาตัวรอดหรือต้องการมีชีวิตอยู่ขึ้นพร้อม ๆ กับชีวิต ผู้เป็นเจ้าของชีวิตก็คือมนุษย์แต่ละคน ดังนั้นสิ่งที่ธรรมชาติให้แก่มนุษย์นับตั้งแต่เกิด ก็คือชีวิต และสัญชาตญาณในการอยู่รอดนั่นเอง

แม้สังคมจะให้การศึกษาคำความรู้ ชื่อเสียงเกียรติยศ กรรมสิทธิในทรัพย์สิน ความสะดวกสบาย ตลอดจนความทุกข์ความสุขแก่มนุษย์ก็ตาม แต่ในเมื่อสังคมมิใช่ผู้ให้ชีวิตแก่มนุษย์แล้ว สังคมจึงไม่อาจทำลายชีวิตของมนุษย์ได้เช่นกัน ดังนั้นโทษประหารชีวิตจึงเป็นโทษที่หาเหตุผลหรือความรู้สึกรู้สึกของมนุษย์ผู้ถูกลงโทษ ขัดต่อศีลธรรม มโนธรรม ความถูกต้องสมควรขัดกับสิทธิแห่งการมีชีวิตอยู่ของบุคคล ตลอดจนขัดต่อรัฐธรรมนูญของนานาประเทศ ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่ออารักขาไว้ซึ่งเกียรติภูมิ เสรีภาพ ตลอดจนศักดิ์และสิทธิ์แห่งความเป็นมนุษย์โดยสิ้นเชิง

การลงโทษจะกระทำได้อีกต่อเมื่อในทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยกระทำความผิดจริงเท่านั้น สุภาษิตกฎหมายมีว่า ปล่อยผู้กระทำผิดสิบคนดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์คนเดียว แสดงให้เห็นว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์เป็นสิ่งไม่พึงกระทำ โดยจะต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง และจะไม่เกิดผลดีอย่างใดทั้งสิ้น รัฐจะต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะต้องไม่ก้าวล่วงถึงสิทธิ เสรีภาพของบุคคลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อทราบภายหลังว่าบุคคลผู้ถูกลงโทษมิได้กระทำความผิดจริงก็จะต้องปลดปล่อยให้พ้นโทษ ตลอดจนนิรโทษกรรม และชดใช้ค่าเสียหาย ตัวอย่างเช่น คดี Oscar Slater ซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์แต่ได้ถูกพิพากษาลงโทษ และได้รับโทษจำคุกอยู่เป็นเวลาหลายปีก่อนเหตุการณ์จะปรากฏออกมาว่า เขามีได้กระทำความผิดจริง Slater จึงได้รับการปลดปล่อย และได้รับค่าเสียหายจากรัฐ แต่ถ้าหากว่าได้ลงโทษหนักแก่เขาโดยการประหารชีวิตแล้ว ก็จะเป็นการสายเกินกว่าที่จะแก้ไขเหตุการณ์ได้

ฉะนั้น เหตุผลที่ว่าโทษประหารชีวิตไม่ควรจะมีอยู่อีกต่อไปประการหนึ่งก็คือ ในกระบวนการยุติธรรมของเรานั้น เรายังไม่สามารถพิสูจน์ได้โดยเด็ดขาดแน่นอนในทุกคดีว่า ผู้ถูกฟ้องได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา และความผิดพลาดก็เป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอ แม้แต่ศาลหรือลูกขุน เองก็ไม่อาจรับประกันได้ว่าคำวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริงจะเป็นไปโดยถูกต้องเสมอไป หากยังมีโทษประหารชีวิตอยู่และถ้าเกิดกรณีที่ถูกลงโทษเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว ก็จะไม่อาจแก้ไขกระบวนการทางยุติธรรมและการลงโทษที่ลงไปแล้วได้เลย

นักอาชญาวิทยาได้ศึกษาถึงสาเหตุของการก่ออาชญากรรมกันอย่างกว้างขวาง และพบว่าสาเหตุที่สำคัญซึ่งมีส่วนอย่างมากให้เกิดอาชญากรรมก็คือ สภาพสังคมตั้งแต่สภาพครอบครัว ซึ่งถือเป็นสังคมขั้นต้น (Primary Society) ไปจนถึงสังคมอื่น ๆ หรือภาวะความจำเป็น การไม่ได้รับการศึกษาอบรม การเติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เสื่อมทราม ความไม่เท่าเทียมกันของสังคม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สังคมก่อให้เกิดขึ้นแก่ผู้กระทำความผิด และเป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นทั้งสิ้น^๑ เพราะโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ทุกคนรักที่จะกระทำความดี และรักชื่อเสียงเกียรติยศของตน ต้องการให้ผู้อื่นหรือสังคมนิยมยกย่องชมเชย ฉะนั้นในการกระทำความผิดมนุษย์จะมีการยับยั้งชั่งใจ (Self Restraint) แต่ถ้าแรงผลักดันที่จะกระทำความผิดมีมากกว่า ก็จะเกิดอาชญากรรมขึ้น ฉะนั้นสังคมจึงมีส่วนในการก่อให้เกิดอาชญากรรมด้วย แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะมีบุคลิกภาพเสื่อมทราม ชอบการกระทำความผิดมาตั้งแต่วัยเด็กก็ตาม เพราะถ้าเด็กซึ่งมีบุคลิกภาพเสื่อมทรามได้รับการเลี้ยงดูและรักษาอย่างถูกวิธีแล้ว ก็จะสามารถผ่อนคลายนึกให้เป็นเบาได้ แต่บรรดาอาชญากรที่กระทำความผิดติดนิสัยนั้น ได้ถูกหล่อหลอมโดยสังคมให้กลายเป็นอาชญากรโดยไม่ได้รับการรักษาหรือปรับปรุงแก้ไขอย่างถูกวิธี ในเมื่อสังคมมีส่วนก่อหรือผลักดันให้เกิดอาชญากรรมแล้ว สังคมจึงมีส่วนผิด และสังคมหรือรัฐจะปิดความผิดทั้งหมดที่เกิดขึ้นให้เป็นของผู้กระทำความผิดแต่ผู้เดียวโดยลงโทษบทหนักแก่เขากระไรได้ แท้จริงแล้วสังคมควรต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้นบ้างเพราะความเฉ

^๑ Paul W. Tappan, Crime, Justice and Correction (New York : McGraw-Hill Book Company, 1960), pp. 188-214.

ร้าย และไม่สมประกอบของสังคมเอง จึงควรลงโทษผู้กระทำเพียงเท่าที่เขาได้กระทำการ
เกินเหตุโดยไม่พอเหมาะพอสัมกับความเลวร้ายของสังคมเท่านั้น

สำหรับโทษประหารชีวิตที่ใช้กับความผิดอุกฉกรรจ์บางประเภท เช่น ความผิดฐาน
ฆ่าคนตาย แสดงให้เห็นว่าสังคมได้ยอมรับว่าการฆาตกรรมเป็นสิ่งผิดชั่วร้ายและเลวทราม
และตัวฆาตกรเองได้กระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ชัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะบุคคลย่อมมี
สิทธิในชีวิตร่างกายของตนตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ ตลอดจนชัดต่อหลักมูลฐานแห่งสิทธิ
และมโนธรรม ซึ่งถือเป็นการเคารพทางจิตใจของบุคคล เมื่อรัฐได้ยอมรับว่า การฆาตกรรม
เป็นสิ่งผิดชั่วร้าย และเลวทรามแล้ว รัฐย่อมไม่ควรเข้าเป็นผู้กระทำการฆาตกรรมเสียเอง
โดยอ้างความสงบเรียบร้อยของชุมชน เพราะการประหารชีวิตไม่ใช่การป้องกันสังคม มิใช่
การขัดเกลาปรับปรุงตัวบุคคลเพื่อที่จะไม่เป็นภัยต่อสังคมอีกต่อไป แต่เป็นการกระทำที่มีลักษณะ
เป็นการแก้แค้นทดแทนซึ่งเป็นที่เห็นได้ว่า การแก้แค้นทดแทนไม่อาจป้องกันสังคมได้ ส่วนที่อ้าง
ว่าเป็นไปเพื่อข่มขู่บุคคลอื่นให้กลัวเกรงตาม Deterrence Theory นั้น เห็นได้ว่า ชัดกับหลัก
กฎหมายที่ว่า บุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาก็แต่เนื่องมาจากการกระทำของตนเองเท่านั้น ไม่
ได้เนื่องมาจากความต้องการที่จะข่มขู่บุคคลอื่น วัตถุประสงค์เพื่อข่มขู่จึงไม่ชอบด้วยเหตุผล
และไม่อาจรับฟังได้

เป็นการจำเป็นหรือไม่ที่สังคมจะต้องประหารชีวิต ผู้ที่สังคมไม่ต้องการเสมอไป
แท้จริงแล้ว การกำจัดบุคคลที่สังคมไม่ต้องการออกจากสังคมมีหลายวิธี กฎหมายในสมัยโบราณ
มีวิธีกำจัดบุคคลที่ได้กระทำความผิดรุนแรง เช่น การขับไล่ออกจากกลุ่ม ซึ่งเปรียบเทียบได้กับ
การเนรเทศ สำหรับความผิดทางการเมืองในปัจจุบัน ฉะนั้นข้อกล่าวอ้างที่ว่า การประหารชีวิต
เป็นการจำเป็นในอันที่จะกำจัดบุคคลผู้ที่สังคมไม่ต้องการออกจากสังคมจึงไม่เป็นความจริง และ
ไม่มีความจำเป็นประการใดที่จะต้องลงโทษประหารชีวิต

ทางด้าน การดำเนินการเกี่ยวกับความ เห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการลงโทษประหารชีวิตใน
ปัจจุบัน องค์การนิรโทษกรรมสากลได้ประกาศโครงการชื่อ "ประกาศกรุงสตอกโฮล์ม" เมื่อ
วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า จะดำเนินการรณรงค์ให้ทุกประเทศยกเลิกการลงโทษประหาร

ชีวิตนักโทษ เนื่องจากการประหารชีวิตนั้นเป็นการลงโทษที่โหดร้ายทารุณ ไร้มนุษยธรรม และเสื่อมทรามอย่างยิ่ง และองค์การต้องการย้ำให้เห็นว่า เป็นหน้าที่ของนักการเมืองที่จะส่งเสริมมติมหาชนให้คัดค้านโทษประหาร เพราะเป็นสิ่งที่น่าละอายเหมือนกับการทรมานนั่นเอง *

* องค์การนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ ก่อตั้งขึ้นที่ประเทศอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๑ วัตถุประสงค์ขององค์การคือ การให้ความช่วยเหลือหรือหาทางเรียกร้องให้มีการปลดปล่อยบุคคลต่าง ๆ ที่ถูกจองจำ ถูกกักขังหน่วงเหนี่ยว เนื่องมาจากมีความคิดเห็นในสิทธิการเมือง ศาสนา สีดิวชาติกำเนิด แตกต่างไปจากรัฐบาลของตน หรือที่เรียกว่า "นักโทษทางมโนธรรม" (Prisoner of Conscience) และต่อต้านการลงโทษประหารชีวิตในทุกกรณี คัดค้านการพิจารณาคดีที่อยุติธรรม และไม่ประจักษ์แจ้ง

โครงสร้างการบริหารงานขององค์การประกอบด้วยหน่วยงาน (National Sections) ใน ๓๕ ประเทศ สภาสากล (International Council) ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงาน ๓๕ ประเทศ คณะกรรมการบริหารสากล (International Executive Committee) ประกอบด้วยกรรมการจำนวน ๙ คน ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากสภาสากลให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี, และสำนักงานเลขาธิการสากล (International Secretariat) เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติภารกิจประจำขององค์การและอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการบริหารสากล สำนักงานนี้แบ่งงานออกเป็น ๑๐ แผนก โดยมีแผนกโครงการรณรงค์ต่อต้านการทรมานนักโทษรวมอยู่ด้วย

การดำเนินงานขององค์การกระทำโดยสันติวิธี เช่น การระดมเขียนจดหมายประท้วงไปยังรัฐบาลของประเทศที่กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการลงโทษ และเรียกร้องให้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ประกาศให้สัตยาบันปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติงานขององค์การที่ผ่านมานับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก จนมีกลุ่มสนับสนุนทั่วโลก ผลงานดีเด่นขององค์การคือการเรียกร้องให้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ปลดปล่อยนักโทษทางความคิด โดยเฉพาะในปี ๑๙๗๖-๗๗ มีนักโทษที่ได้รับการช่วยเหลือให้เป็นอิสระถึง ๑,๔๘๔ คน ซึ่งเป็นเหตุให้องค์การได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพประจำปี ๑๙๗๗.

โทษต่อเสรีภาพ

โทษต่อเสรีภาพเป็นโทษที่มีความรุนแรงรองลงมาจากโทษต่อโทษชีวิตและร่างกาย และนับได้ว่าเป็นโทษที่เก่าแก่ประการหนึ่ง ในปัจจุบันประเทศที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว โทษต่อเสรีภาพก็จัดว่าเป็นโทษที่รุนแรงที่สุด โทษต่อเสรีภาพใช้มาทุกยุคทุกสมัย และมีลักษณะค่อนข้างแน่นอน ซึ่งต่างกับโทษประการอื่นซึ่งมักมีช่องว่างเสมอ เช่นโทษต่อทรัพย์สิน ซึ่งถ้าผู้ถูกลงโทษไม่ชำระค่าปรับหรือไม่มีทรัพย์สินจะให้ยึดแล้ว ก็มักจะต้องใช้โทษต่อเสรีภาพแทน

โทษต่อเสรีภาพแยกออกได้หลายประเภทตามลักษณะ ได้แก่ โทษตัดเสรีภาพซึ่งได้แก่การจำคุก กักขัง โทษจำกักเสรีภาพ ได้แก่การขับออกนอกประเทศ (banishment) การห้ามเข้าเขตกำหนด นอกจากนี้ในบางประเทศ ยังมีโทษต่อเสรีภาพที่เป็นการจำกัดสิทธิอีกหลายประการที่เป็นโทษประกอบโทษจำคุก เช่น การลดสิทธิความเป็นพลเมือง (civil degradation) หรือความตายทางแพ่ง (civil death) เป็นต้น

เชื่อกันว่าโทษจำคุกมีที่มาจากโทษขับออกจากหมู่เหล่าในสมัยโบราณ เช่น ในนครรัฐของกรีกและอาณาจักรโรมัน การลงโทษขังไว้ที่ขังอยู่ใน Athens และนครรัฐอื่นจะกำหนดระยะเวลาไว้ด้วย โดยปกติคือระยะเวลา ๑๐ ปี เป็นเกณฑ์ และผู้ถูกลงโทษจะไม่สูญเสียความเป็นพลเมืองหรือทรัพย์สิน ดังเช่นการลงโทษของชาวโรมัน วิธีการประการหนึ่งของการขับออกจากหมู่เหล่าคือ การเอาตัวลงเป็นพลกรรเชียง โดยล่ามโซ่จองจำเช่นเดียวกับทาส วิธีการนี้ใช้อยู่ในฝรั่งเศสประมาณปี ค.ศ. ๑๕๐๐ และในหมู่ชาว Germans, Spanish, Dutch และอังกฤษในยุคกลาง ครั้นถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เมื่อเรือที่ใช้ฝีพายไม่เป็นที่นิยมอีกต่อไป เพราะได้หันมาใช้เรือใบแทน การลงโทษโดยเอาตัวลงเป็นพลกรรเชียงในเรือจึงได้เลิกไปเมื่อประมาณปี ค.ศ. ๑๖๓๐ และเปลี่ยนเป็นการจำคุกแทน^๑ แต่การจำคุกมิได้มีที่มาจากโทษขับไล่ออกจากหมู่เหล่าแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีที่มาจากความต้องการกักขังหน่วงเหนี่ยวตัวบุคคล

^๑ Paul W. Tappan, Crime, Justice and Correction, pp. 590-591.

ซึ่งเป็นลักษณะประการสำคัญของโทษต่อเสรีภาพ เราไม่อาจทราบได้แน่นอนว่าโทษต่อเสรีภาพ ครั้งแรกเริ่มขึ้นเมื่อใด แต่อนุมานได้ว่า เริ่มเมื่อปัจเจกชนได้มอบอำนาจการแก้แค้นทดแทนให้แก่รัฐในรูปของการลงโทษ การลงโทษโดยวิธีนี้จึงเริ่มขึ้นพร้อม ๆ กับโทษประหารชีวิต การขับไล่ออกจากหมู่เหล่า การประจาน การเขียน และการปรับ หรือริบทรัพย์สิน ใน ๖ ศตวรรษ ก่อนคริสตกาล ได้มีการลงโทษต่อเสรีภาพแล้วในหมู่ชาว Athen สำหรับผู้ที่ไม่ชำระหนี้หรือ กระทำ ความผิดฐานลักทรัพย์ ส่วนในโรมนั้น ตามข้อเขียนของ Ulpian ในศตวรรษที่ ๓ แสดงให้เห็นว่ามีคุกสำหรับขังนักโทษแล้ว ในสมัยที่เป็นจักรวรรดิ (Empire) โทษจำคุกระยะสั้นใช้สำหรับลงโทษผู้ที่กระทำความผิดเล็กน้อย และใช้สำหรับเป็นที่กักขังผู้กระทำความผิดเพื่อความปลอดภัยของสังคม ต่อมาการลงโทษต่อเสรีภาพได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้นในขณะที่ยังมีการลงโทษวิธีอื่นได้ลดความสำคัญลงเป็นลำดับ และบางวิธีได้เลิกใช้ไปในที่สุด เช่น การตัดอวัยวะบางส่วน การประจาน การทรมานวิธีต่าง ๆ คุกหรือสถานที่จองจำก็ได้เพิ่มจำนวนและแตกแขนงออกเป็นหลายประเภท เช่น church cells ซึ่งใช้เป็นที่กักขังผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศาสนา (canon law) โรงกักขังคน (Houses of Correction) หรือ Work-houses ซึ่งใช้เป็นที่ควบคุมพวกจรจัดและเกียจคร้าน เป็นต้น

เรือนจำหรือคุก ตลอดจนสถานที่ทำงานเดียวกันที่เรียกชื่ออย่างอื่นในระยะเวลาอัน ยังมีสภาพและวิธีปฏิบัติที่ไม่ได้มาตรฐานและเลวร้ายไม่สมกับเป็นที่คุมขังมนุษย์ ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ จึงได้มีแนวความคิดในทางทัณฑ์วิทยาที่จะปรับปรุงสภาพของเรือนจำให้ดีขึ้น เรือนจำได้พัฒนามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบัน ได้มีกฎหมายระหว่างประเทศในรูปของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และมาตรฐานสากลต่าง ๆ กำหนดสภาพและวิธีปฏิบัติในเรือนจำ ตลอดจนสิทธิบางประการของผู้ต้องโทษซึ่งเรือนจำไม่พึงจำกัดศรัทธา

หลักการเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง

๑. วิธีปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อปรับปรุงแก้ไข

เนื่องจากวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษในสมัยปัจจุบัน มุ่งถึงการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดี มากกว่ามุ่งที่จะแก้แค้น ทดแทน หรือข่มขู่ ฉะนั้น สภาพของเรือนจำ

ตลอดจนวิธีปฏิบัติภายในเรือนจำ จึงควรเป็นไปในลักษณะที่จะอำนวยความสะดวกให้การแก้ไขปรับปรุงตัวบุคคล เป็นไปด้วยดี สามารถเปลี่ยนแปลงนิสัย ความประพฤติของผู้กระทำผิดได้ เรือนจำจะต้องไม่ใช่ สถานที่เพิ่มความ เป็นอาชญากร หรือเพิ่มความรอบรู้ชำนาญในการกระทำความผิดให้กับผู้ต้องโทษ และจะต้องไม่มีสภาพ เลวร้ายจนทำให้ผู้ต้องโทษเกิดความ เคียดแค้นชิงชังสังคม นอกจากนี้ เรือนจำจะต้องไม่มีลักษณะ เป็นสถานที่ทรมานนักโทษ เพราะหลักการของการลงโทษจำคุกคือการ ตัดเสรีภาพมิใช่การทรมาน ฉะนั้น วิธีการปฏิบัติภายในเรือนจำจึงต้องเป็นไปตามหลักกา ดังนี้

ก. เรือนจำจะต้องไม่มีสภาพเป็นสถานที่ทรมาน เนื่องจากถือว่าโทษจำคุกกัก ชังเป็นโทษที่กระทำต่อ เสรีภาพของบุคคล มิใช่เป็นโทษที่กระทำต่อร่างกาย ฉะนั้นนอกจากการตัด เสรีภาพของบุคคลแล้ว วิธีการอื่น ๆ เช่นการล้ามโซ่ การบังคับให้ทำงานหนัก การเขียน หรือ การขังในห้องมืดซึ่งมีลักษณะ เป็นการทรมาน จึงเป็นสิ่งไม่ควรกระทำ เพราะวัตถุประสงค์ของ การลงโทษเป็นไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขนิสัยและความประพฤติของผู้กระทำความผิดให้รู้สำนึก และ กลับตนเป็นคนดีหลังจากพ้นโทษ การกระทำที่มีลักษณะเป็นการทรมาน นอกจากจะไม่ทำให้นัก โทษรู้สึกสำนึกในความผิดของตนแล้ว ยังทำให้นักโทษเกิดความ เคียดแค้นชิงชังสังคม ไม่สามารถ กลับตนได้ และอาจทำให้บุคคลสภาพของนักโทษเลวร้ายลงไปกว่าเดิมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการลงโทษเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้สามารถวัดคุณค่า ประโยชน์ ตลอดจนจำแนกระดับของ เรือนจำแต่ละแห่งได้ว่า มีสภาพและวิธีการปฏิบัติดี เลวมากน้อยกว่ากัน เพียงไร แนวความคิดปัจจุบันถือกันว่า การลงโทษจำคุกมีประโยชน์คือ จะสามารถป้องกันสังคม จากอาชญากรรมได้ หรือลดจำนวนภยันตรายที่เกิดขึ้นแก่สังคม โดยการนำผู้ที่กระทำความผิดมา อบรมบ่มนิสัย เปลี่ยนแปลงความประพฤติ ทำให้บุคคลผู้นั้นมีลักษณะที่ไม่เป็นภยันตรายต่อสังคมอีกต่อไป ในแง่ของเรือนจำ จะต้องพิจารณาว่าทำอย่างไรจึงจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของสังคมน้อยที่สุด และทำอย่างไรจึงจะนำแรงงานของนักโทษซึ่งเป็นแรงงานของสังคมมาทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ แต่โดยทั่วไปแล้ว เราจะพิจารณาถึงความสามารถของเรือนจำในการปรับปรุงแก้ไขตัวบุคคล ว่า สามารถอบรมให้นักโทษกลับตนเป็นคนดีได้มากน้อยเพียงไร มากกว่าประการอื่น

ในสมัยโบราณ คนไข้โรคจิตจะถูกปฏิบัติเช่นเดียวกับนักโทษ คือมีการจองจำหรือล่ามโซ่เพื่อป้องกันมิให้คนไข้ก่อความเสียหายหรือทำร้ายผู้อื่น แต่ในปัจจุบัน วิธีการรักษาคคนไข้โรคจิตได้พัฒนาไปมาก และเลิกวิธีการควบคุมตัวแบบเก่าเสียโดยสิ้นเชิง โดยใช้วิธีการรักษาคคนไข้โรคจิต เช่นเดียวกับคนไข้โรคอื่น ๆ ทั่วไป แต่นักโทษซึ่งในทางอาชญาวิทยาถือว่า การกระทำ ความผิดของเขา เนื่องมาจากความผิดปกติทางจิตใจและความคิด ซึ่งมีส่วนคล้ายกับคนไข้ยังไม่ได้ รับการพัฒนาในด้านสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนวิธีปฏิบัติเท่าที่ควร การตัดเสรีภาพเป็นผลร้าย ที่เพียงพอแก่การกระทำ ความผิด และเราสามารถแก้ไขปรับปรุงนักโทษให้กลับตนเป็นคนดีได้โดย ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการทรมาน

ข. เรือนจำจะต้องมีสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตสำหรับนักโทษ สิ่งจำเป็นแก่ชีวิตได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า เครื่องหลับนอน ยารักษาโรค ซึ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน การที่ผู้กระทำ ความผิด ถูกลงโทษโดยการจำคุกหรือกักขังนี้ นอกจากจะ เป็นการสูญเสียเสรีภาพในการเคลื่อนไหวไป มาแล้ว ผู้ถูกลงโทษยังจะต้องสูญเสียสิทธิในการได้รับความสะดวกสบายต่าง ๆ ที่เคยได้รับอีกด้วย ถึงกระนั้นก็ตาม ผู้ถูกลงโทษก็ยังคงมีความ เป็นมนุษย์โดยครบถ้วนสมบูรณ์ และสมควรจะได้รับการ ปฏิบัติเยี่ยงมนุษย์ต่อมนุษย์พึงกระทำต่อกัน เพราะผลการกระทำผิดมิใช่การลดฐานะแห่งความเป็น มนุษย์ แม้ว่าจะมีกฎหมายของบางประเทศ ลดสิทธิการเป็นพลเมืองก็ตาม แต่สิทธิแห่งความเป็น มนุษย์และสิทธิแห่งความ เป็นพล เมืองต่างกัน เรือนจำหรือทัณฑสถานจึงต้องมีสิ่งจำเป็นแก่ชีวิต มนุษย์สำหรับนักโทษโดยพร้อมมูล

สถานที่ควบคุมนักโทษ ควรเป็นสถานที่ที่ถูกสุขลักษณะ พอสมควรที่จะเป็นที่อยู่อาศัยของ มนุษย์ได้ เช่นในด้านความสะอาด อากาศถ่ายเทได้ไม่อับชื้น และไม่แออัดยัดเยียดจนเกินไป มีการแยกประเภทนักโทษเพื่อมิให้ผู้กระทำผิดครั้งแรกได้รับการถ่ายทอดความชั่วร้าย หรือเรียนรู้ การก่ออาชญากรรมจากนักโทษที่กระทำ ความผิดติดนิสัย อาหารจะต้องเพียงพอแก่ความต้องการ ของนักโทษ สะอาด และมีคุณภาพโภชนาการดี เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ตลอดจนที่หลับนอน และเครื่องใช้ที่จำเป็นอื่น ๆ จะต้องมีการดูแลเพียงพอตามความจำเป็นโดยปกติ

Jeremy Bantham มีความเห็นว่า ถึงแม้ว่าเรือนจำจะต้องมีสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น แก่การดำรงชีวิตให้แก่นักโทษก็ตาม แต่ความเป็นอยู่ของนักโทษก็ไม่จำเป็นต้องดีกว่า และ

มีความสะดวกสบายมากกว่าความเป็นอยู่ของประชาชนซึ่งมีฐานะยากจนของประเทศซึ่งมิได้กระทำผิดกฎหมาย เพราะการให้นักโทษมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายและดีกว่าประชาชนผู้มีได้กระทำผิดนั้น นอกจากจะไม่เป็นการยุติธรรมแก่สังคมแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนโดยทางอ้อมให้คนกระทำผิดอีกด้วย^๑ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการว่างงานมาก ประชาชนโดยทั่วไปจะหางานทำได้ยาก และมีความเป็นอยู่ที่เลวลง ในขณะที่นักโทษจะไม่มีปัญหาเรื่องการหางานทำและไม่ต้องกังวลว่า ความเป็นอยู่จะเลวร้ายลงไปกว่าเดิม

ความเห็นดังกล่าวอาจมีข้อโต้แย้งได้ว่า เป็นที่แน่นอนว่าจะไม่มีนักกฎหมายผู้ใดเลยที่มีความเห็นว่านักโทษควรได้รับการปฏิบัติและเลี้ยงดูให้อยู่ในสภาพที่เลวร้าย เพราะการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย เช่น ความสกปรก ไม่ถูกสุขลักษณะของสถานที่ อาหารเครื่องปรุงหมิ่นที่ไม่เพียงพอแก่ความจำเป็น นอกจากจะทำให้การปกครองเรือนจำเป็นไปโดยยากลำบาก เพราะจะเกิดการจลาจลในคุก การประท้วง การไม่ปฏิบัติตามกฎของเรือนจำ และไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงผู้ต้องโทษให้กลับตนเป็นคนดีได้แล้ว ยังเป็นการลบลบอิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องโทษ เป็นการทำลายสุขภาพร่างกาย จิตใจ และชีวิตของผู้ต้องโทษ ซึ่งรัฐในฐานะเป็นเพียงผู้ลงโทษ ตัดเสรีภาพ ไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้ ฉะนั้นสภาพเรือนจำ ตลอดจนความเป็นอยู่ของผู้ต้องโทษ จึงต้องอยู่ในระดับดีพอสมควรที่จะป้องกันภัยอันตรายเหล่านี้ได้ แม้ว่าในข้อเท็จจริงแล้ว จะปรากฏว่ามีประชาชนซึ่งอยู่ในฐานะยากจนจำนวนหนึ่ง มีความเป็นอยู่ที่เลวร้าย และอยู่ในระดับที่ต่ำกว่านักโทษก็ตาม เพราะในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชนผู้ยากจนนั้น รัฐมีหน้าที่ที่จะช่วยเหลือให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น โดยใช้อำนาจหน้าที่ในด้านการปกครองบริหารประเทศ ควบคุมดูแลของเรือนจำและผู้ต้องโทษแล้ว รัฐมีหน้าที่ดูแลและรักษาความปลอดภัย และสุขภาพ ตลอดจนชีวิตของผู้ต้องโทษ ในฐานะผู้ลงโทษและผู้ควบคุมซึ่งจะต้องระมัดระวังมิให้เกิดอันตรายขึ้นแก่ผู้ผู้ได้รับความควบคุมและอารักขาได้ โดยจะต้องอยู่ภายใต้มูลฐานแห่งการเคารพในสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องโทษ

^๑ P.J. Fitzgerald, Criminal Law and Punishment, p. 237.

ข้อโต้แย้งอีกประการหนึ่งคือการลงโทษจำคุก กักขัง เป็นการตัดเสรีภาพที่จะเคลื่อนไหวไปมาโดยเสรี ซึ่งเป็นการขัดต่อสุขภาพและความต้องการของมนุษย์โดยธรรมชาติ นอกเหนือไปจากนั้น ยังมีลักษณะเป็นการตัดความสะดวกสบาย ความรื่นเริงบันเทิงใจต่าง ๆ ฉะนั้นแม้ว่าประชาชนผู้มีฐานะยากจนจะมีความ เป็นอยู่ที่ลำบากและยากแค้นกว่าผู้ต้องโทษในเรือนจำก็ตาม ก็จะไม่มีความใคร่ที่จะสมัครใจใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำมากกว่าการใช้ชีวิตอยู่อย่างเสรี เราอาจเห็นตัวอย่างได้ทั่วไปว่า แม้แต่ขอทานซึ่งมีระดับความเป็นอยู่ต่ำที่สุด ก็ยังไม่ต้องการถูกส่งตัวเข้าไปอยู่ในสถานอบรมและฝึกอาชีพ ซึ่งมีความ เป็นอยู่ดีกว่าและอิสระมากกว่าเรือนจำ นอกจากนั้น การตั้งใจและลงมือกระทำความคิดเพียงเพื่อจะได้มีโอกาสเข้าไปอยู่ในเรือนจำ เป็นการขัดต่อความรู้สึก รัก และให้เกียรติตนเองของมนุษย์ เป็นการตัดความหวังในชีวิต การกระทำความคิดเพื่อเข้าไปอยู่ในเรือนจำจึงเป็นสิ่งที่ เป็นไปไม่ได้

นอกจากเรือนจำจะต้องมีสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตครบถ้วนตามความต้องการของมนุษย์แล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ สภาพภายในเรือนจำจะต้องปลอดจากภัยอันตราย และเรือนจำมีหน้าที่ที่จะต้องป้องกันมิให้เกิดภัยอันตรายขึ้นแก่นักโทษ ภัยอันตรายในที่นี้หมายความว่า นอกเหนือไปจากภัยอันตรายที่เกิดจากผลของการปฏิบัติของทางเรือนจำ แต่หมายถึงภัยอันตรายซึ่งเกิดจากสาเหตุประการอื่น ได้แก่ภัยจากการจลาจลภายในคุก หรือการข่มขืนรักร่วมเพศ (Homosexual assault) ซึ่งเป็นภัยอันตรายจากนักโทษด้วยกันเอง ปัญหาพฤติกรรมรักร่วมเพศ นับเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้น และได้มีนักทฤษฎีพยายามแนะนำแนวทางแก้ไขไว้หลายวิธี โดยถือว่าความสัมพันธ์ทางเพศเป็นสิ่งจำเป็นประการหนึ่งของมนุษย์ จึงควรอนุญาตให้ภรรยาของผู้ต้องโทษเข้าไปอยู่ร่วมกับนักโทษเป็นครั้งคราวได้ (connubial visit) เพราะการยอมรับและเปิดโอกาสให้นักโทษ จะลดแนวโน้มที่จะหันเหไปประกอบพฤติกรรมแบบรักร่วมเพศได้ ความเห็นในทางทฤษฎีวิทยาแต่เดิมเห็นว่า หากไม่สามารถจัดให้นักโทษอยู่ห้องละ ๑ คนแล้ว ก็ไม่ควรจัดให้นักโทษอยู่ห้องละ ๒ คน แต่ควรให้อยู่รวมกันห้องละมากกว่า ๒ คนขึ้นไปเพื่อป้องกันปัญหานี้ เช่นตามมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ เป็นต้น แต่เนื่องจากปรากฏว่าในปัจจุบัน พฤติกรรมรักร่วมเพศได้แพร่ขยายในคุกมากจนถึงกับมีการรวมกลุ่มบังคับข่มขืน (Gang rape)

และผู้ต้องโทษในคุกบางแห่งที่เคยผ่านการรกร่วมเพศ มีถึงร้อยละ ๔๕^๑ จึงเห็นได้ว่าการให้อยู่รวมกันมากกว่า ๒ คน นอกจากจะไม่สามารถป้องกันการก่อพฤติกรรมรกร่วมเพศได้แล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้มีการร่วมกันใช้กำลังบังคับ เพื่อข่มขืนรกร่วมเพศได้สะดวกขึ้นอีกด้วย

๒. การกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้นต่ำและขั้นสูง (indeterminate sentence)

การกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้นต่ำและขั้นสูงในการลงโทษจำคุก คือการกำหนดโทษจำคุกไม่แน่นอนตายตัวลงไป ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด เพราะถ้าการลงโทษมุ่งพิจารณาถึงการแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิดแล้ว การที่จะกักขังของจำผู้ต้องโทษซึ่งรู้สำนึกผิดและสามารถกลับตัวได้ ก็จะไม่มีความหมายและขัดกับวัตถุประสงค์แก้ไขปรับปรุงดังกล่าว ในทางกลับกัน สำหรับผู้ต้องโทษที่ไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงตัวได้ และยังคงมีบุคคลิกภาพที่เป็นอันตรายต่อสังคม แม้จะครบกำหนดตามคำพิพากษาให้ลงโทษแล้วก็ตาม หากปล่อยตัวไปก็อาจก่อให้เกิดภัยอันตรายขึ้นแก่สังคมได้ ซึ่งเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษในอันที่จะป้องกันสังคมจากการละเมิดกฎหมาย การกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูง จึงเป็นวิธีการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขตัวบุคคลผู้กระทำความผิดประการหนึ่ง ป้องกันสังคมจากภัยอันตราย โดยการควบคุมผู้ที่มีบุคคลิกภาพเป็นภัยไว้ประการหนึ่ง และเป็นการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดซึ่งรู้สำนึกในความผิดและสามารถกลับตนเป็นคนดีได้ ซึ่งเป็นการยอมรับคุณค่าและสนับสนุนไมตรีธรรมของมนุษย์อีกประการหนึ่ง

ก. ลักษณะที่ควรเป็นของการกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้นต่ำและขั้นสูง โดยปกติแล้ว การกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้นต่ำและขั้นสูง จะพิจารณาถึงระยะเวลาที่น้อยที่สุดและมากที่สุด ที่ผู้ต้องโทษสมควรจะรับโทษในกรณีที่สามารถปรับปรุงแก้ไขตนเองได้ และไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้ เช่น ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย โทษฐานลักทรัพย์ซึ่งมีความร้ายแรงเป็นอันดับสอง

^๑ มูธา วัฒนะชีวะกุล, "สิทธิในการหลบหนีของนักโทษในสหรัฐอเมริกา" วารสารกฎหมาย ๓ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๒๐) ๓๘๑.

(burglary second degree) คือจำคุก หนึ่งปีถึงสิบห้าปี ความผิดฐานโจรกรรม จำคุกห้าปีถึงตลอดชีวิต ความผิดฐานค้ายาเสพติด จำคุกห้าปีถึงตลอดชีวิต เป็นต้น ในการกำหนดโทษผู้พิพากษาจะไม่กำหนดระยะเวลาแน่นอนตายตัวลงไป แต่จะพิพากษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ฉะนั้นผู้ต้องโทษจึงถูกลงโทษภายใต้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูง ซึ่งอาจถูกปล่อยตัวหลังจากครบกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำ หรือจะถูกจำคุกอยู่จนครบกำหนดระยะเวลาขั้นสูงก็ได้

การลงโทษโดยกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูง เป็นการลงโทษโดยพิจารณาถึงตัวบุคคลและความก้าวหน้าในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง มากกว่าคำนึงถึงความร้ายแรงของอาชญากรรม หรือความหนักเบาแห่งความผิดที่ได้กระทำเพื่อประโยชน์ในการที่จะปล่อยตัวผู้กระทำความผิดให้กลับเข้าสู่สังคมไปโดยไม่มีพิษไม่มีภัยต่อไป

มีผู้เห็นด้วยกับการกำหนดระยะเวลาลงโทษจำคุกที่ไม่แน่นอน มากมาย เช่น สภา Congress สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้สรุปความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ในปี ค.ศ. ๑๘๗๐ ว่า

การลงโทษโดยกำหนดระยะเวลาแน่นอนควรจะหมดไป โดยใช้ระยะเวลาการลงโทษที่ไม่กำหนดแน่นอนตายตัวแทน ซึ่งจะสามารถวัดความก้าวหน้าในการแก้ไขปรับปรุงตนเองของนักโทษได้ และเห็นได้ชัดว่า หลักการของวิธีนี้เป็นการยุติธรรม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ส่วนในทางปฏิบัตินั้น อาจเกิดปัญหาเนื่องจากเป็นการยากที่จะทำได้ตามหลักการ แต่ก็อาจขจัดปัญหาได้โดยความสามารถและประสบการณ์ของผู้บริหารเรือนจำ การตัดสินใจของนักโทษว่าเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้นหรือไม่นั้น แม้จะยากกว่าการตัดสินใจการรักษามวลจักริตว่าเป็นปกติแล้วหรือไม่ก็ตาม แต่ก็ยากกว่าไม่มากนัก^๑

Pamsey Clark นักทฤษฎีวิทยาผู้หนึ่งมีความเห็นว่า ถ้าการแก้ไขปรับปรุงตัวบุคคลเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษแล้ว การลงโทษจำคุกก็ควรใช้แต่วิธีการกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้น

^๑ American Correctional Association, Congress of Corrections Proceedings (New York : American Correctional Association Publishing, 1870) p. 6.

สูงและขั้นต่ำเท่านั้น ซึ่งถ้าพ้นระยะเวลาชั้นสูงแล้ว รัฐก็ไม่อาจจะหวังเหนี่ยวผู้ต้องโทษไว้ได้อีก และการควบคุมความประพฤตินักโทษแต่ละคน ก็ควรจะแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม นักโทษซึ่ง เรือนจำได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นผู้สามารถกลับตน เป็นคนดีได้ ก็ควรได้รับการปลดปล่อยทันทีที่ครบกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำ^๑

อย่างไรก็ตาม การกำหนดระยะเวลาการลงโทษขั้นต่ำและชั้นสูง ก็อาจมีข้อคัดค้านได้ คือ การกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้นต่ำและชั้นสูง เป็นการให้ดุลพินิจแก่ผู้คุมแทนศาล และอาจก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจขึ้นในหมู่นักโทษ เพราะหากผู้ควบคุมใช้อำนาจของตนไปในทางที่ผิด เพื่อหาผลประโยชน์จากนักโทษแล้ว การใช้ระยะเวลาการลงโทษชั้นสูงและขั้นต่ำย่อมไร้ประโยชน์โดยสิ้นเชิง และก่อให้เกิดผลเสียอย่างมากมาย นอกจากนั้น ยังเป็นสาเหตุให้เกิดการหลบหนี เนื่องจากนักโทษจะรู้สึกว่าไม่ยุติธรรมที่ตนกระทำความผิดเล็กน้อย แต่อาจถูกจำคุกไว้นานกว่าผู้ที่ทำความผิดรุนแรงกว่า ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่แน่ใจ สิ้นหวัง และอยากหลบหนี เนื่องจากไม่รู้ว่าแน่นอนว่าตนจะถูกจำคุกอยู่นานเท่าไร

แต่ถึงแม้การกำหนดระยะเวลาการลงโทษขั้นต่ำและชั้นสูง จะมีผลเสียบ้างก็ตาม แต่ก็ เป็นผลเสียซึ่งอาจแก้ไขและป้องกันได้ โดยการบริหาร เรือนจำอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ผู้รายงานความประพฤติที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อตรงและเอาใจใส่แก่นักโทษอย่างจริงจัง ตลอดจนสนับสนุนให้นักโทษประพฤติตนดี โดยการปรับปรุงสภาพและวิธีปฏิบัติภายในเรือนจำ ฉะนั้น เมื่อได้พิจารณาถึงผลดีและผลเสียแล้ว จะเห็นได้ว่าการกำหนดระยะเวลาการลงโทษขั้นต่ำและชั้นสูง เป็นวิธีการที่มีประโยชน์ และสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแก้ไขได้ ตลอดจนเป็นการยอมรับคุณค่าแห่งการสำนึกตนของผู้กระทำความผิดและหลักการแก้ไขปรับปรุงตัวบุคคล

^๑ Ramsey Clark, Crime in America (New York : Simon and Schuster, 1970), p. 222.

แม้ว่าผู้กระทำความผิดบางรายจะไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้ก็ตาม เมื่อสิ้นระยะเวลาชั้นสูงตามที่กำหนดไว้ รัฐก็ไม่อาจหวังเหนี่ยวรั้งผู้ต้องโทษไว้ได้อีกต่อไป เพราะลักษณะของการลงโทษคือ เป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิด และได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด เมื่อผู้ต้องโทษได้รับโทษจนเต็มตามระดับความสมควรชั้นสูงแล้ว ก็ไม่มีข้ออ้างประการใดที่จะควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ต่อไป เนื่องจากการลงโทษโดยมิได้กำหนดระยะเวลา หรือการให้อำนาจเรือนจำที่จะพิจารณาปล่อยโทษตลอดไปโดยไม่ชอบด้วยเหตุผล และขัดต่อสิทธิมนุษยชนที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเสรี เพราะเป็นการตัดเสรีภาพโดยสิ้นเชิงและตลอดไป ซึ่งแม้แต่ผู้ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตก็ยังควรให้มีความหวังว่าจะได้พ้นโทษและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมโดยอิสระต่อไปโดยการลดโทษ เพราะความหวังเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ยอมปรับปรุงแก้ไขตนเอง ในเมื่อตนถูกตัดสินและปราศจากสิ่งที่เป็นความต้องการตามธรรมชาติ

การกำหนดวันลดโทษ (Good times allowance) เป็นวิธีการอีกประการหนึ่งซึ่งคล้ายคลึงกับการกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้นต่ำและชั้นสูง การกำหนดวันลดโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จะลงโทษ และถ้ารับโทษนานเข้า วันลดโทษก็จะเพิ่มมากขึ้น เช่น รับโทษปีแรก จะได้รับลดโทษ ๑ เดือน รับโทษปีที่ ๒ จะได้รับลดโทษ ๒ เดือน เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไปจนถึงปีที่ ๔ เป็นต้นไป จะได้รับลดโทษปีละ ๔ เดือน ฉะนั้น ในกรณีที่โทษจำคุกมีระยะเวลานาน เช่น ๒๐ ปี จะได้รับการลดโทษโดยวันลดโทษถึงเกือบครึ่งหนึ่งของโทษที่ลงตามคำพิพากษา

การกำหนดความแตกต่างระหว่างกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและชั้นสูง ตามกฎหมายแต่ละแห่งแตกต่างกันออกไป เช่น ในรัฐ Main ในสหรัฐอเมริกา กำหนดโทษขั้นต่ำและชั้นสูงใกล้เคียงกัน เช่น ๕ ปีถึง ๗ ปี ในขณะที่รัฐ California กำหนดความแตกต่างไว้มาก เช่น ๖ เดือน ถึง ๑๕ ปี ๑ ปี ถึง ๒๐ ปี หนึ่งปีถึงตลอดชีวิต เป็นต้น แท้จริงแล้ว การกำหนดระยะเวลาชั้นสูงจะต้องไม่มากเกินไป จนไม่พอเหมาะพอสมกับอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น และจะต้องไม่น้อยเกินไป การกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำจะต้องไม่น้อยเกินไปจนไม่อาจวัดความก้าวหน้าในการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพได้ และจะต้องไม่มากเกินไปจนไม่สามารถปลดปล่อยผู้ต้องโทษซึ่งสำนึกในความผิด สามารถปรับปรุงตัวได้ และได้รับโทษมาพอสมควรจนเห็นได้

ว่าไม่เป็นภัยอีกต่อไปแล้ว ข้อเสียประการหนึ่งของการกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำไว้สั้นเกินไปสมควร ก็คือจะทำให้ผู้กระทำผิด สามารถสร้างประพฤติดน เป็นคนดีเพื่อหลอกลวงให้ผู้คุมหลงเชื่อได้

ข. สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการลงโทษโดยกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูง เนื่องจากการกำหนดระยะเวลาการลงโทษขั้นต่ำและขั้นสูง เป็นวิธีการที่ให้อำนาจแก่เรือนจำเป็นอย่างมาก ในการพิจารณาความประพฤติของผู้ต้องโทษ และวินิจฉัยว่าผู้ต้องโทษรายใดสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้เพียงไร ฉะนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงประการหนึ่งก็คือส่วนที่เกี่ยวกับ เรือนจำและผู้คุมประพฤติ

๑) ระดับมาตรฐานของการคุมประพฤติ ในเรือนจำแต่ละแห่ง ย่อมมีผู้คุมประพฤติหรือคณะกรรมการผู้มีอำนาจวินิจฉัยซึ่ง เรือนจำแห่งตั้งขึ้นต่างกันออกไป และโดยปกติ ความรู้สึกและความ เห็นของผู้คุมประพฤติแต่ละคนใน เรื่องความประพฤติของนักโทษย่อมแตกต่างกัน ออกไป ผู้คุมที่เคร่งครัดระ เียบมาก อาจเห็นว่ากรกระทำที่ไม่สมควรเล็ก ๆ น้อย ๆ ของนักโทษเป็น เรื่องร้ายแรง ในขณะที่ผู้คุมซึ่งไม่เคร่งระ เียบ เห็นว่า การกระทำผิดของนักโทษเป็น เรื่องเล็กน้อย ดังจะเห็นได้ว่า ระ เียบของทัณฑสถานแต่ละแห่งก็ยังคงแตกต่างกันออกไป บางแห่งมีระ เียบมากและหยาบหยาบ จนนักโทษไม่อาจจดจำและปฏิบัติตามได้ครบถ้วน ในขณะที่เรือน จำบางแห่ง มีระ เียบน้อยมากจนนักโทษไม่ทราบว่ากรกระทำอย่างใดเป็นความผิดหรือไม่ เช่น ในเรือนจำนอร์โฟลค รัฐแมสซาชูเซตส์ มีกฎอยู่เพียง ๒ ข้อ คือห้ามหลบหนีและห้ามมิให้มีของต้องห้ามเท่านั้น

การที่ผู้คุมประพฤติมีความแตกต่างกันในการพิจารณาความประพฤติของผู้ต้องโทษนี้ นับเป็นผลเสียและก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรม เพราะผู้ที่มีความประพฤติเลวกว่า อาจถูกปลดปล่อยตัวก่อนผู้ที่มีความประพฤติดีกว่าได้ ทางแก้ข้อเสียนี้คือ พยายามสร้างหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความประพฤติของนักโทษในเรือนจำต่าง ๆ ให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยการออกกระ เียบกฎเกณฑ์กำหนดการกระทำที่เป็นความผิดไว้อย่างชัดเจนและกระ หนดรัดพอสมควร ระ เียบที่ใช้ภายในเรือนจำนี้จะต้องไม่มากเกินไป เพราะจะทำให้ นักโทษไม่สามารถจดจำและปฏิบัติตามได้ครบ ซึ่งในที่สุด ระ เียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ก็จะคลายความศักดิ์สิทธิ์ลงและไม่เป็นที่เกรง

กล่าวอีกต่อไป นอกจากนั้นยังเป็นการขัดกับหลักการให้นักโทษมีความเคารพในตนเองและรู้จักควบคุมตนเองอีกด้วย ในขณะที่เดียวกัน ระเบียบที่ใช้ภายในเรือนจำจะต้องไม่น้อยจนเกินไป จนนักโทษไม่สามารถทราบได้ว่าตนควรจะปฏิบัติตนอย่างไร ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือระเบียบที่ดีจะใช้บังคับอย่างได้ผลก็ต่อเมื่อมีวิธีบังคับใช้ที่เคร่งครัด คือลงโทษผู้ที่กระทำผิด และให้บำเหน็จรางวัลผู้ประพฤติตนดี เช่นให้มีผลต่อระยะเวลาลดโทษ เป็นต้น

๒) คุณสมบัติของผู้คุมประพฤติ ผู้คุมประพฤติจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ และสนใจความประพฤติของผู้ต้องโทษอย่างจริงจัง เนื่องจากการพิจารณาและวินิจฉัยของผู้คุมประพฤตินั้นมีผลถึง เสรีภาพของผู้ต้องโทษ ผู้คุมประพฤติจะต้องมีความสามารถในการสอดส่องดูแลและติดตามความประพฤติของผู้ต้องโทษว่าดีขึ้นหรือไม่เพียงไร โดยจะต้องบันทึกความประพฤติของผู้ต้องโทษเป็นระยะ ๆ ไป ผู้คุมประพฤตินี้จึงควรเป็นผู้มีความสามารถเข้ากับนักโทษได้ดี และมีความรู้ในด้านจิตวิทยา มีประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างดี ผู้คุมประพฤติควรทำงานเป็นกลุ่ม ประกอบด้วยบุคคลหลายคนซึ่งมีความรู้ในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาความประพฤติ เช่น จิตแพทย์ นักทัณฑวิทยา นักจิตวิทยา เป็นต้น การให้ผู้คุมประพฤติประกอบด้วยบุคคลหลายคนนี้ จะช่วยให้สามารถถ่วงถ่วงความประพฤติของนักโทษแต่ละคนได้ไกล่เกลี่ยความจริงมากขึ้น และช่วยให้การรายงานโดยทุจริตทำได้ยากยิ่งขึ้น

ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้คุมประพฤตินี้คือ ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนผู้คุมประพฤติ เพราะผู้คุมประพฤติน้อยต่อนักโทษจำนวนมาก ย่อมทำให้ไม่สามารถทราบถึงความประพฤติของนักโทษได้อย่างถูกต้อง และหากเพิ่มผู้คุมประพฤติให้ได้สัดส่วนกับจำนวนนักโทษ ก็มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณและรายจ่ายของเรือนจำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เรือนจำทุกแห่งคำนึงถึง อย่างไรก็ตาม ระเบียบวินัยและสภาพภายในเรือนจำซึ่งส่งผลถึงความประพฤติของนักโทษก็จะมีส่วนช่วยให้ปัญหาความจำเป็นเกี่ยวกับจำนวนผู้คุมประพฤติน้อยลงได้ นอกจากนั้น การจัดผู้คุมประพฤติไว้หลายระดับ ก็เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยถ่วงถ่วงความถูกต้องในการพิจารณาความประพฤติของผู้ต้องโทษได้ดีขึ้น และป้องกันการทุจริตของผู้คุมประพฤติได้

ในประเทศไทยนั้น มิได้ใช้การกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ แต่ศาลจะกำหนดระยะเวลาลงโทษไว้ตายตัว ซึ่งโทษที่กำหนดไว้ตายตัวนี้อาจลดน้อยลงได้ เนื่องจาก

การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ การพักการลงโทษ และการให้มีวันลดโทษ ฉะนั้น โทษที่ผู้ต้องโทษได้รับจริงจึงน้อยกว่าโทษตามคำพิพากษามาก หากผู้ต้องโทษประพฤติตนดี การลดโทษดังกล่าว เป็นวิธีการที่มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน และใช้แทนการกำหนดระยะเวลาลงโทษขั้นต่ำ และขั้นสูงได้

๓. สิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม

โดยหลักการแล้ว ผู้ต้องโทษย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติจากผู้คุมและ เรือนจำอย่างมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน ดังได้กล่าวแล้วว่า แม้การถูกลงโทษจะทำให้ผู้ต้องโทษสูญเสียสิทธิบางประการไป แต่ก็มีได้สูญเสียสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ โทษจำคุกเป็นเพียงการตัดเสรีภาพซึ่งไม่อาจใช้เพื่อการทรมานหรือกระทำทารุณด้วยวิธีการใด ๆ ได้ สิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม แยกออกได้ดังนี้

ก. การลงโทษและการลงทัณฑ์ผู้ต้องโทษ ต้องไม่เป็นการทารุณโหดร้าย

บทแก้ไขเพิ่มเติมที่ ๘ (Eighth Amendment) รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา บัญญัติว่า "จะกำหนดค่าประกันเกินควรหรือปรับเกินควรไม่ได้ และการลงโทษที่โหดร้ายทารุณหรือผิดปกติวิสัย จะกระทำมิได้"

รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเกาหลี ๑๙๗๒ มาตรา ๑๐ อนุมาตรา ๒ บัญญัติว่า "๒.) ประชาชนจะถูกทรมานในลักษณะใดไม่ได้ หรือจะบังคับให้เอกชนให้การที่เป็นภัยแก่ตนเองในคดีอาญาไม่ได้"

รัฐธรรมนูญสหรัฐ เม็กซิโก ๑๙๗๑ มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า "การลงอาญาด้วยการทำร้ายร่างกายและการเผา การเขียนดี หรือทรมานกรรมในรูปใดก็ตาม การปรับที่มีจำนวนค่าปรับสูงเกินไป การริบทรัพย์ และการลงอาญาที่ผิดปกติหรือรุนแรง จะกระทำมิได้"

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญของนานาประเทศเป็น เครื่องยืนยันให้เห็นว่า สิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างมนุษยธรรม เป็นสิ่งที่กฎหมายรับรอง แต่แม้ว่าจะมีบทบัญญัติตามกฎหมายรับรองไว้ก็ตาม ในทางปฏิบัติยังปรากฏว่ามีการทารุณกรรมนักโทษอยู่ในเรือนจำต่าง ๆ เป็นจำนวน

มาก เช่น ในเรือนจำ Tucker and Cummins Prison Farm มลรัฐ Arkansas จากการเปิดเผยในปี ค.ศ. ๑๙๖๗ ของนาย Tom Murton ซึ่งเคยเป็นผู้คุมในเรือนจำดังกล่าว อยู่ชั่วระยะหนึ่ง ปรากฏว่ามีการเรียกและรับผลประโยชน์ส่วนตัวทั้งในระดับผู้คุมและผู้บริหาร เรือนจำระดับสูง มีการกระทำทารุณนักโทษโดยการเขียน และใช้เครื่องทรมานไฟฟ้าที่เรียกว่า Tucker Telephone นอกจากนี้ยังปรากฏว่าในแต่ละปี มีนักโทษที่ถูกฆ่าไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ คน และฝังศพไว้บริเวณแปลงเพาะปลูกของเรือนจำ จากการเปิดเผย ทำให้มีการขุดค้นซากศพ และพบซากศพซึ่งถูกตัดศีรษะถึง ๓ ศพ^๑

จากการกระทำทารุณโหดร้ายต่อนักโทษในมลรัฐ Arkansas เป็นผลให้ศาลมลรัฐ (Arkansas District Court) พิพากษาในปี ๑๙๗๐ ว่า เป็นการลงโทษที่ทารุณและผิด ปกติวิสัย ระบบเรือนจำของรัฐ Arkansas ที่ปฏิบัติอยู่ในขณะนั้นเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ และมีคำสั่งให้ผู้บริหารเรือนจำจัดการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นการชอบด้วยเหตุผล และกำจัดวิธีการที่น่าประนามทั้งหลายเสีย โดยถือว่าชีวิต ความปลอดภัย และสุขภาพของนักโทษ พึงได้รับความคุ้มครอง เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป^๒

ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules of the Treatment of Prisoners) ซึ่งสหประชาชาติได้มีมติรับรองให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๔๔๘ กำหนดเกี่ยวกับการลงทัณฑ์ผู้ต้องโทษ ดังนี้

ข้อ ๓๑. การลงทัณฑ์ต่อร่างกาย ชังห้องมือ และการลงทัณฑ์โหดเหี้ยมทารุณ ไร้มนุษยธรรมหรือด่าซ้ำ แก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืน เป็นอันห้ามขาด

ข้อ ๓๒. (๑) การลงทัณฑ์ ชังเดียวไว้ในห้องเล็ก ๆ หรือลดอาหาร ไม่พึงปฏิบัติ เว้นแต่แพทย์จะได้ตรวจร่างกาย และเขียนรับรองว่าผู้ขังจะทนรับทัณฑ์นั้นได้

^๑ Jessica Mitford, Kind & Usual Punishment the Prison Business (New York : Alfred A. Knopf, 1973) p. 43.

^๒ Ibid., p. 260.

(๒) การลงทัณฑ์ที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพทางกาย หรือจิตของผู้ต้องขัง ก็
อนุโลมปฏิบัติเช่นเดียวกัน ไม่ว่ากรณีใด การลงทัณฑ์จะต้องแตกต่างกับ ข้อ ๓๑.

(๓) แพทย์ต้องตรวจเยี่ยมผู้ต้องขังที่ถูกลงทัณฑ์ทุกวัน และแนะนำผู้บัญชาการ
เรือนจำให้ยุติหรือเปลี่ยนการลงทัณฑ์นั้น ถ้าเห็นว่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพทาง
ร่างกาย หรือจิตใจของผู้ต้องขังนั้น

การลงทัณฑ์ผู้ต้องโทษที่กระทำผิดวินัยในระบบ เรือนจำของประเทศไทยนั้น มีอยู่

๓ สถาน คือ

๑. ภาคทัณฑ์
๒. งดการเลื่อนชั้นโดยไม่มีกำหนดเวลา
๓. ลดชั้น
๔. ตัดการอนุญาตเยี่ยม หรือติดต่อกัน ไม่เกิน ๓ เดือน
๕. งดหรือลดผลประโยชน์เงินรางวัลทั้งหมด
๖. ขังเดี่ยว
๗. ขังห้องมือ ไม่มีเครื่องหลับนอน ไม่เกิน ๒ วันใน ๑ สัปดาห์ โดยความเห็น

ชอบของแพทย์

๘. เขียนคราวหนึ่งไม่เกิน ๒๐ ที ในความควบคุมของแพทย์ แต่ห้ามเขียนคราว
ต่อไปเว้นแต่จะล่วงพ้น ๓๐ วัน จากวันเขียนคราวที่แล้ว

สำหรับการขังห้องมือและเขียนนั้น ตามกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน
พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ให้ใช้ในกรณีดังนี้

ข้อ ๑๑๒. ขังห้องมือนั้น พึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

- (๑) ก่อการวิวาทกับผู้ต้องขังอื่นเนื่อง ๆ
- (๒) พยายามหรือทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน
- (๓) ก่อการรบกวนวายแต่ไม่ร้ายแรง
- (๔) จงใจหลีกเลี่ยงการงาน
- (๕) จงใจขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา
- (๖) พยายามหลบหนี

ข้อ ๑๑๓. เขียนพียงกระทำในกรณีต่อไปนี้

- (๑) สมคบผู้อื่นก่อความไม่สงบ เรียบร้อยขึ้น
- (๒) พยายามทำร้ายเจ้าพนักงาน
- (๓) พยายามหลบหนี
- (๔) ชัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งหน้า
- (๕) จงใจก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่น หรือกิจกรรมของ เรือนจำ

และได้เกิดความเสียหายขึ้น

จะเห็นได้ว่าการลงทัณฑ์โดยการชงห้องมือ และการเขียนนั้น ชัดกับมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตามข้อ ๓๑ ซึ่งห้ามขาดการลงทัณฑ์ต่อร่างกายและการชงห้องมือ และถึงแม้ข้อความตอนต้นของมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าว จะมีข้อความว่า ข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมจะนำมาใช้ปฏิบัติไม่ได้ทุกข้อ ทุกแห่ง ทุกเวลา เพราะความแตกต่างกันในด้านกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแห่งภูมิศาสตร์ก็ตาม แต่ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการลงทัณฑ์ซึ่งถือว่าเป็น การโหดร้ายทารุณ ไร้มนุษยธรรม เช่นการลงทัณฑ์ต่อร่างกายซึ่งได้แก่การเขียนและการชงห้องมือนั้น ข้อความตามข้อกำหนดได้ห้ามขาด ฉะนั้น แม้ประเทศต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกันในด้านใด ๆ ก็ตาม การลงทัณฑ์ที่เป็นการโหดร้ายดังกล่าว เป็นสิ่งไม่พึงกระทำอย่างยิ่ง และประเทศใดก็ตาม ซึ่งมีกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ ก็ควรยกเลิกเสียโดยสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติในปัจจุบัน ประเทศไทยไม่มีการใช้การชงห้องมือและการเขียน แต่ใช้การลงทัณฑ์โดยวิธีอื่นแทน ซึ่งตามสถิติของกรมราชทัณฑ์ปรากฏว่า การชงเดี่ยวเป็นการเป็นการลงทัณฑ์ที่ใช้มากที่สุด

ในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องพันธนาการต่าง ๆ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ได้กำหนดว่า เครื่องพันธนาการต่าง ๆ เช่น กุญแจมือ โซ่ตรวน และเสื้อทรมาน (strait jackets) เป็นต้น ไม่พึงใช้เพื่อลงทัณฑ์ เว้นไว้แต่กรณีที่กำหนดไว้ เช่น ป้องกันการหลบหนี หรือเพื่อเหตุผลทางแพทย์ หรือป้องกันการทำร้ายกัน การใช้เครื่องพันธนาการจะต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานบริหารราชทัณฑ์ส่วนกลาง (Central prison administration) และการใช้เครื่องพันธนาการจะต้องไม่นานเกินความจำเป็น

นอกจากการลงทัณฑ์จะต้องไม่เป็นการทารุณโหดร้ายแล้ว วิธีการในการสอบสวนว่าผู้ต้องโทษกระทำความผิดจริงหรือไม่ ก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ และจะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรม ควรให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาที่จะปฏิเสธหรือแก้ข้อกล่าวหา ไม่ควรให้นักโทษด้วยกันเป็นพยาน เพราะอาจเกิดการใส่ร้ายหรือกลั่นแกล้งกันได้ ในการสอบสวน ควรพิจารณาถึงสาเหตุของการกระทำความผิดประกอบด้วย และก่อนจะตัดสินว่าผู้ต้องโทษกระทำความผิดจริง ผู้สอบสวนจะต้องพิจารณาโดยรอบคอบจากข้อกล่าวหา และคำให้การแก้ของผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนพฤติการณ์แวดล้อมอื่น ๆ นอกจากนั้น จะต้องมียานหลักฐานยืนยันเป็นที่แน่นอนปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริง

ข. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองชีวิต สุขภาพ อนามัย

แม้จะมีข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวก็ตาม แต่การกระทำที่ผิดมนุษยธรรมต่อผู้ต้องโทษนั้น มิใช่การกระทำที่ทรามต่อร่างกายโดยตรง เช่นการเขียนตี หรือการใช้เครื่องพันธนาการเท่านั้น การกระทำที่ผิดมนุษยธรรมที่ใช้อยู่ในเรือนจำปัจจุบันหลายแห่ง ก็เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาถึงและหาทางยับยั้งป้องกัน เช่นการใช้ผู้ต้องโทษ ทดลองยาที่คิดค้นขึ้นใหม่ ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของนักโทษ หรือการบังคับให้ทำงาน เป็นต้น

ในปี ค.ศ. ๑๙๔๗ นายแพทย์ชาวเยอรมัน ๑๕ นาย ถูกพิพากษาโดยตุลาการอาชญากรรมสงคราม Nuremberg (Nuremberg war crimes tribunal) ว่าได้ร่วมกันก่อการฆาตกรรมอย่างทารุณ ต่างกรรมต่างวาระ โดยในปี ๑๙๐๖ ได้ใช้นักโทษชาวฟิลิปปินส์กลุ่มหนึ่งเป็นตัวอย่งทดลองยา เป็นผลให้มีนักโทษถึงแก่ความตาย ๑ คน และคนที่เหลืออื่น ๆ เป็นอัมพาตและโรคจิต ในปี ๑๙๑๔ ได้ใช้นักโทษจากรัฐ Mississippi จำนวน ๑๒ คน เป็นตัวอย่งทดลองยา ซึ่งปรากฏว่าต่อมานักโทษทั้ง ๑๒ คน มีอาการไข้อย่างหนักเนื่องจากพิษยา และได้รับการตอบแทนโดยการพักการลงโทษเร็วกว่ากำหนด และในปี ๑๙๔๔ ได้ฉีดเชื้อมาเลเรียให้แก่ักโทษจากรัฐ Illinois และ New Jersey หลานร้อยคน เพื่อที่จะได้ใช้ทดลองยาซึ่งได้คิดค้นขึ้น โดยได้จ่ายเงินตอบแทนให้แก่ผู้ต้องโทษ ผู้ต้องโทษซึ่งถูกใช้เป็นตัวอย่งทดลองยาส่วนหนึ่ง ได้ป่วยเป็นไข้มาเลเรียอย่างหนัก และอีกส่วนหนึ่งต้องทนทุกข์เวทนาเนื่องจากผล

ของพิษยาที่คิดค้นขึ้น ในจำนวนนายแพทย์ทั้ง ๑๕ นายที่ถูกกลองโชนั้น ได้มีคำพิพากษาลงโทษ
ประหารชีวิตโดยการแขวนคอ ๗ นาย และผู้ที่เหลือ ถูกกลองโชนจำคุกระยะยาว

ในปัจจุบัน ได้มีการต่อต้านการใช้ฉีดยาเป็นตัวอย่างทดลองยา เช่น The World
Medical Association ได้ประกาศในปี ๑๙๖๑ ว่า เป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะใช้ฉีดยา
โชนเป็นตัวอย่างทดลองยา กระนั้นก็ตาม การใช้ฉีดยาโชนเป็นเครื่องทดลองยาในเรือนจำต่าง ๆ
ทั่วโลกยังคงมีอยู่ เช่นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการนำโครงการค้นคว้าเกี่ยวกับยา (medical
research programs) ไปใช้ในเรือนจำของหลายมลรัฐ

ในปี ๑๙๖๓ นิตยสาร Time รายงานว่า รัฐบาลมลรัฐหลายมลรัฐในประเทศสหรัฐ
อเมริกา ได้ใช้ฉีดยาโชนที่สมัครงานจำนวนมากเป็นตัวอย่างทดลอง โดยจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ฉีดยา
โชน ตั้งแต่หนึ่งหรือสอง ไปจนถึงเงินสด ๒๕ ดอลลาร์ ฉีดยาโชนใน Ohio และ Illinois ถูก
ฉีดเซลล์มะเร็งและเลือดจากผู้ป่วยเป็นโรค Leukemia เพื่อจะค้นคว้าว่าโรคเหล่านี้สามารถ
ถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นได้หรือไม่ นายแพทย์หลายรายใน Oklahoma มีรายได้ปีละประมาณ ๓
แสนดอลลาร์จากบริษัทยา โดยการทดลองยาที่ค้นพบใหม่กับฉีดยาโชน และมีรายได้จากเลือดของ
ฉีดยาโชนที่ซื้อเข้ามาในราคาควอเตอร์ ๕ ดอลลาร์ แต่ขายไปในราคา ๑๕ ดอลลาร์

ในเดือนกรกฎาคม ๑๙๖๔ Walter Rugaber แห่งหนังสือพิมพ์ The New York
Times เปิดเผยว่า รัฐบาลมลรัฐได้ทราบถึงการทดลองยา แต่มิได้ดำเนินการระงับยับยั้ง หนึ่ง
ที่การทดลองยาดังกล่าวเป็นผลให้มีผู้ป่วยและตายเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรือน
จำของ ๓ มลรัฐ แพทย์ได้ฉีดเชื้อโรคร้ายให้แก่ฉีดยาโชนอาสาสมัครจำนวนมากเพื่อทดลองยา
และฉีดยาโชนไม่น้อยถึงแก่ความตาย นายแพทย์ผู้ที่ Rugaber กล่าวถึง คือ Dr. Austin R.
Stough ซึ่งนับตั้งแต่ปี ๑๙๖๓ ถึง ๑๙๖๔ ได้ทำการค้นคว้าถึง ๑๓๐ รายการ ในเรือนจำ รัฐ
Alabama, Arkansas และ Oklahoma ให้แก่บริษัทยา ๓๗ บริษัท เช่น Wyeth,
Lederle, Bristol-Myers, Squibb, Merck, Sharp & Dohme และ Upjohn เป็นต้น
และจากการใช้ฉีดยาโชนเป็นตัวอย่างทดลองยาให้แก่บริษัทยานี้เอง ทำให้ Dr. Stough มีรายได้
ถึงปีละเกือบ ๑ ล้านดอลลาร์

แม้การกระทำของ Dr. Stough จะเป็นการไม่ชอบธรรม แต่หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่น Food and Drug Administration โดย Dr. Herbert L. Ley กล่าวว่า ความรับผิดชอบโดยตรงของกระทรวง ไม่เกี่ยวข้องกับกรณีการค้นคว้าในเรื่องยา แต่มีหน้าที่พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับยาตามที่ได้รับรายงานมาเท่านั้น จึงไม่สามารถจำกัดอำนาจหรือปิดกั้นการศึกษาค้นคว้าได้ Dr. Roderick Murray ซึ่งเป็นผู้อำนวยการ Department of Health, Education and Welfare กล่าวว่า ประเด็นที่แผนกมีหน้าที่ต้องพิจารณาคือ ยาที่ผ่านการทดลองแล้วมีคุณภาพดีหรือไม่ เมื่อยาที่ผ่านการทดลองมีคุณภาพดี ก็ไม่อาจบังคับบริษัทยาให้เลิกรับยาที่ผ่านการทดลองของ Dr. Stough ได้ และ Dr. Myers ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขรัฐ Alabama กล่าวว่า งานสาธารณสุขของรัฐ ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเข้าไปก้าวก่ายในเรือนจำ

ตามสถิติของ Food and Drug Administration ปรากฏว่า ในขณะนี้ยังมีเรือนจำในสหรัฐอเมริกา ไม่น้อยกว่า ๔๕ แห่ง ใน ๒๖ รัฐ ใช้นักโทษเป็นตัวอย่างทดลองยาที่บริษัทคิดค้นขึ้น^๑

จะเห็นได้ว่าการยอมให้ใช้ผู้ต้องโทษเป็นตัวอย่างทดลองยา เพื่อป้องกันมิให้ยาที่จำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไป มีสารเป็นพิษที่จะออกฤทธิ์ทำอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของผู้ใช้ยา ถึงแม้ว่าจะเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้ต้องโทษเองก็ตาม โดยการถือว่า การใช้ยาทดลองต่อนักโทษมิใช่เป็นการทำให้เกิดอันตรายแก่สาธารณชนนั้น เป็นการให้คุณค่าของผู้ต้องโทษต่ำกว่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งขัดกับหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสายตาของกฎหมาย

ในทางตรงข้าม นอกจากจะไม่ใช้ผู้ต้องโทษเป็นตัวอย่างทดลองยาแล้ว ในฐานะที่ผู้ต้องโทษเป็นบุคคลในความควบคุมของรัฐ รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องให้สวัสดิการในด้านการแพทย์

^๑ Ibid., p. 167.

และการรักษาพยาบาล ในระดับที่ไม่ต่ำไปกว่าบุคคลที่มีได้ต้องโทษ โดยระลึกอยู่เสมอว่า ชีวิตอนามัย และสุขภาพของผู้ต้องโทษ เป็นชีวิตอนามัยและสุขภาพของมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลอื่นโดยทั่วไป และมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและรักษาโดยเสมอภาคกันทุกประการ ไม่ว่าจะการลงโทษจะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้หรือไม่ก็ตาม

๔. สิทธิเกี่ยวกับการทำงาน

การลงโทษตัดเสรีภาพในสมัยโบราณ มักควบคู่ไปกับการบังคับให้นักโทษทำงานหนัก เช่น เป็นพลกรรเชียงเรือ งานก่อสร้างทางสาธารณะ หรืองานใช้แรงงานอื่น ๆ เพื่อเป็นการลงโทษให้สาสม ให้ได้รับความลำบากและเป็นผลร้าย แต่ในปัจจุบัน เมื่อแนวความคิดในเรื่องการลงโทษ ตลอดจนหลักการในการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อมุ่งแก้ไขปรับปรุงตัวบุคคล และเพื่อป้องกันสังคม จึงทำให้วิธีการปฏิบัติต่อนักโทษ ได้เปลี่ยนแปลงตามไปเช่นกัน รวมไปถึงการใช้แรงงานนักโทษ หรือการทำงานของนักโทษด้วย

งานของนักโทษในปัจจุบัน แม้จะมีชิ้นงานเบาหรือใช้แรงงานน้อยเสมอไป แต่ก็มีหลักการต่าง ๆ ในการใช้แรงงานนักโทษ ซึ่งถือเป็นการคุ้มครองสิทธิของนักโทษเกี่ยวกับการทำงาน เช่น ชนิดของงานจะต้องขึ้นอยู่กับสุขภาพและความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจของนักโทษแต่ละคนไป งานที่ให้ให้นักโทษทำ ควรเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นงานที่มีคุณค่า และเป็นงานที่จะเป็นประโยชน์แก่นักโทษ โดยสามารถนำความชำนาญและความสามารถไปประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษออกไปได้ เป็นต้น

ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งสหประชาชาติได้มีมติให้ใช้นั้น ได้วางหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับการทำงานของนักโทษหรือผู้ต้องขังไว้หลายประการ คือ

ก. งานที่ให้ผู้ต้องขังทำนั้น จะต้องไม่มีลักษณะเป็นการทรมานให้ทรมานจำ (Afflictive nature)

ข. ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษแล้ว ต้องทำงานภายในบังคับแห่งความสมบูรณ์ทางกายและจิตใจ ตามที่แพทย์ได้วินิจฉัย

ค. ให้ผู้ต้องขังทำงานที่เกิดประโยชน์ในปริมาณพอที่จะไม่ให้เกินกำลังผู้ต้องขังตามจำนวนชั่วโมงทำงานปกติ ประจำวัน

ง. งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำ ควรเป็นงานที่คงไว้หรือเพิ่มพูนสมรรถภาพของเขาที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต เมื่อพ้นโทษไปแล้ว เท่าที่สามารถทำได้

จ. ควรจัดให้ผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เยาว์วัย ได้รับการฝึกวิชาชีพในงานที่เป็นประโยชน์และบังเกิดผลกำไร

ฉ. ผู้ต้องขังควรเลือกงานที่ตนประสงค์จะทำได้ภายในกรอวิชาชีพที่เหมาะสมและตามความต้องการของทางการเรือนจำ และการรักษาระเบียบวินัย

นอกจากหลักเกณฑ์ ๖ ประการนี้แล้ว ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติดังกล่าว ยังได้กำหนดเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขังอีกหลายประการ เช่น เรือนจำควรเป็นผู้จัดดำเนินการให้นักโทษทำงาน และเป็นผู้ควบคุมเองโดยตรง ไม่ควรทำสัญญาจ้างกับเอกชนให้เอกชนมีอำนาจสั่งการแก่นักโทษ การคุ้มครองสวัสดิการเมื่อเกิดอุบัติเหตุ ชั่วโมงทำงาน และวันหยุดพักผ่อนประจำสัปดาห์ ควรเป็นไปโดยถือตามกฎหมายแรงงาน เช่นเดียวกับการจ้างงานคนงานที่เป็นอิสระภายนอก และนอกจากนั้น ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ จะต้องมึระบบการจ่ายค่าตอบแทนในการทำงานให้แก่นักโทษ โดยยุติธรรมด้วย

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ไม่อนุญาตให้นักโทษมีสิทธิที่จะเลือกทำงานหรือไม่ นอกจากนั้น ยังไม่อนุญาตให้นักโทษเลือกประเภทของงานที่ต้องทำอีกด้วย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔ ว่า "นักโทษเด็ดขาด ต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ" แต่ตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งต้องคำนึงถึงในการจัดงานให้นักโทษทำ คือ

- ก. กำหนดโทษ
- ข. ความแข็งแรงแห่งร่างกาย
- ค. สติปัญญา
- ง. อุปนิสัยและมีมือ หรือความรู้ความชำนาญ

- จ. ผลในทาง เศรษฐกิจ
- ฉ. ผลในทาง อบรม
- ช. สภาพการณ์แห่ง เรือนจำ

แม้กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวจะได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่ความสมัครใจของนักโทษก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งซึ่งไม่ควรละเลย และถึงแม้นักโทษจะถูกตัดสินโทษประหารชีวิตที่จะทำงานก็ตาม นักโทษก็ควรมีสิทธิเลือกงานที่ต้องทำได้ตามความสมัครใจ

ระบบใช้งานนักโทษมีอยู่หลายระบบที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน ตั้งแต่ระบบการให้นักโทษเลือกทำงานตามความสมัครใจโดยคิดค่าตอบแทนให้แก่นักโทษตามที่นักโทษจะสามารถหรือสมัครใจทำได้ในแต่ละวัน ไปจนถึงแบบให้เอกชนเช่าตัวนักโทษไปทำงานเยี่ยงทาส ซึ่งระบบให้เช่าตัวนักโทษไปทำงาน (lease system) นี้ นับเป็นระบบที่ทารุณและกระทบกระเทือนต่อสิทธิของนักโทษมากที่สุด นอกจากนั้น ระบบสัญญา (contract system) โดยให้เอกชนเป็นผู้สั่งการและใช้นักโทษ ซึ่งเคยใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกาและอีกหลายประเทศก็นับว่าเป็นวิธีการที่เลวร้ายเช่นกัน สำหรับประเทศไทย มิได้ใช้ระบบใดระบบหนึ่งโดยเคร่งครัด แต่ใช้หลายระบบ เช่น ระบบหัตถกรรม งานอดิเรก (hobby shop) ระบบรายได้ของรัฐ (public or state account system) และระบบรัฐใช้เอง (state use system)

ระบบที่ก่อให้เกิดการใช้แรงงานนักโทษอย่างทารุณ ย่อมทำให้นักโทษอยู่ในภาวะที่ไม่เอื้ออำนวยให้สามารถปรับปรุงแก้ไขตนเองได้ อย่างไรก็ตาม ระบบการใช้แรงงานเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการจัดการให้สิทธิแก่ผู้ต้องขัง เกี่ยวกับการทำงาน เพราะการใช้แรงงานผู้ต้องขังอย่างทารุณนั้น อาจกระทำได้แม้จะใช้ระบบที่ดีก็ตาม

๕. สิทธิในการได้รับและส่งข่าวคราว การเยี่ยม

ถึงแม้ผู้ต้องโทษจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ไปหลายประการก็ตาม แต่สิทธิเสรีภาพที่ถูกจำกัดนั้นย่อมไม่รวมถึงเสรีภาพในการสมาคม ผู้ต้องโทษจึงยังคงมีสิทธิในการสมาคมติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ ได้ทั้งการรับและส่งข่าวคราว และสิทธิในการได้รับการเยี่ยม การให้สิทธิดังกล่าวนี้ ย่อมเป็นการรับประกันและแสดงให้เห็นได้วิธีหนึ่งว่า การลงโทษภายในเรือนจำ เป็น

ไปโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนั้น ในทางทฤษฎี การอนุญาตให้ผู้ต้องโทษได้ติดต่อรับและส่งข่าวคราวกับบุคคลภายนอกย่อม เป็นส่วนช่วยในการขัดเกลาคามรู้สึกและความประพฤติของผู้ต้องโทษ ตามวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแก้ไขตัวบุคคล และ เป็นการช่วยให้ผู้ต้องโทษรู้สึกว่าตนยังไม่ขาดจากสังคมภายนอก ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องโทษมีกำลังใจที่จะรักษาระเบียบวินัยของเรือนจำและทนอยู่ในเรือนจำต่อไป

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กำหนดไว้ในมาตรา ๘๗ ว่า "พึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัวและเพื่อนที่เชื่อถือได้ของเขาตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางกฎหมายและโดยการเยี่ยมเยียน ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่เท่าที่จำเป็น"

ส่วนในกรณีผู้ต้องขังที่เป็นบุคคลสัญชาติอื่นนั้น ให้ติดต่อกับผู้แทนทางการทูตและกงสุลแห่งประเทศที่ผู้ต้องขังมีสัญชาติอยู่ แต่ถ้าประเทศดังกล่าวไม่มีสัมพันธไมตรีทางทูตหรือกงสุล หรือเป็นกรณีที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ลี้ภัยหรือพลัดถิ่น ก็ควรอนุโลมให้ติดต่อกับผู้แทนทางการทูต ซึ่งรับผิดชอบประโยชน์ของเขา หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้น หรือระหว่างประเทศ ซึ่งทำหน้าที่คุ้มครอง

ในเรื่องเกี่ยวกับการตรวจตราข่าวสารที่มีมาถึงนักโทษนั้น ประเด็นที่ควรพิจารณามีว่า ผู้คุมหรือทางเรือนจำ จะมีสิทธิตรวจตราข่าวสารหรือจดหมายซึ่งบุคคลภายนอกส่งมาให้แก่นักโทษ และที่นักโทษส่งออก เพียงไร ในข้อนี้จะเห็นได้ว่า แม้ความรู้สึกทั่วไปจะเห็นว่า การตรวจตราข่าวสารหรือจดหมาย และการระงับยับยั้งข่าวสารและจดหมายของผู้ต้องโทษนั้น เป็นสิ่งไม่สมควรและไม่น่าจะกระทำได้ แต่ก็ เป็นอำนาจของเรือนจำและผู้คุมที่ได้รับมอบหมายอำนาจที่จะตรวจตราข้อความในข่าวสารนั้นได้ โดยถือเหตุผลความสงบเรียบร้อยและสวัสดิภาพของเรือนจำเป็นสำคัญ อำนาจนี้ ในทางปฏิบัติจะเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แต่ถึงแม้เรือนจำอาจตรวจตราข่าวสารและระงับยับยั้งข่าวสารนั้นไว้ได้ก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับศาล เช่น หมายศาล คำร้อง คำฟ้อง อุทธรณ์ ฎีกา เรือนจำย่อมไม่มีสิทธิที่จะระงับยับยั้งหรือหน่วงเหนี่ยวไว้ได้ นอกจากนั้น ยังมีหน้าที่จะต้องดำเนินการส่งเอกสารดังกล่าวให้ทันตามกำหนดระยะเวลาอันเอกสารนั้นต่อศาลด้วย

ศาลมลรัฐฟิลาเดลเฟีย ได้วางบันทึกฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า แม้ว่าตามกฎหมายและระเบียบของทางเรือนจำแล้ว เรือนจำจะมีอำนาจตรวจตราไปรษณียภัณฑ์ต่าง ๆ ของนักโทษก็ตาม แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการติดต่อระหว่างศาลและนักโทษแล้ว เรือนจำย่อมไม่อาจเข้าเกี่ยวข้องได้^๑

นอกเหนือไปจากนั้น การติดต่อและส่งข่าวสารของผู้ต้องโทษในส่วนที่เป็นการติดต่อระหว่างผู้ต้องโทษกับทนายความของตนนั้น โดยหลักการแล้ว เรือนจำย่อมไม่มีอำนาจที่จะตรวจตราเอกสารและไปรษณียภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ เพราะถือว่าการติดต่อระหว่างทนายความและผู้ต้องโทษซึ่งเป็นลูกความนั้น ถือเป็นสิทธิที่จะเก็บเป็นความลับ หากเรือนจำตรวจตราเอกสารดังกล่าว ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิ แต่ข้อสำคัญที่จะต้องพิจารณาประกอบด้วยก็คือ ข้อความในข่าวสารนั้นเป็นการให้คำแนะนำทางกฎหมายแก่ผู้ต้องโทษ และถึงแม้ว่าจะมีการติดต่อระหว่างทนายความและผู้ต้องโทษก็ตาม ก็ได้หมายความว่า จดหมายและข่าวสารทั้งหลายจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคดีความเสมอไป เพราะสำนักงานทนายความบางแห่ง ให้บริการธุรกิจในด้านอื่น ๆ ด้วย หรืออาจติดต่อกับผู้ต้องโทษในฐานะอื่น หรือแม้แต่บุคคลอื่นที่มีใช้ทนาย แต่ใช้ของจดหมายของสำนักงานทนายความ ซึ่งอาจเกิดผลเสียหายแก่เรือนจำได้หากไม่ตรวจตรา ความเห็นของศาลมลรัฐในสหรัฐอเมริกาบางรัฐเห็นว่า จดหมายติดต่อระหว่างนักโทษกับทนายของเขาไม่อยู่นอกเหนืออำนาจตรวจตราของทางเรือนจำ แต่อย่างไรก็ตาม เรือนจำก็ไม่มีอำนาจที่จะจับยับยั้งจดหมายติดต่อระหว่างนักโทษและทนายของตนได้ ศาลแห่งรัฐนิวยอร์ก เคยตัดสินในคดี *Brabson v. Wikins* ว่า การที่ผู้คุมจับยับยั้งจดหมายของนักโทษที่มีไปยังทนายของตนโดยผลการนั้น เป็นการใช้อำนาจเกินขอบเขต^๒

^๑ Eugene N. Barkin "The Emergence of Correctional Law and the Awareness of the Rights of the Convicted." in the Task of Penology, ed. Harvey S. Perlman and Thomas B. Allington (Nebraska: University of Nebraska Press, 1969) p. 108.

^๒ *Ibid.*, p. 110.

ในกรณีที่เจตหมายของนักโทษ เป็นเจตหมายไปยังส่วนราชการต่าง ๆ เช่น การร้องเรียนไปยังผู้บริหารงานราชทัณฑ์ ในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเรือนจำ ต้องปลอดจากการตรวจตราและระงับยับยั้ง เช่นเดียวกับการติดต่อระหว่างนักโทษกับศาล เพราะถือว่าหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นผู้รักษากฎหมายเกี่ยวกับการบริหารเช่นเดียวกัน

เจตหมายส่วนตัวหรือเจตหมายธุรกิจ ในทางปฏิบัติทั่วไป อยู่ในอำนาจของเรือนจำที่จะตรวจตราและระงับยับยั้ง แต่การระงับยับยั้งย่อมต้องเป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือระเบียบวินัยของเรือนจำเท่านั้น การระงับยับยั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องโทษและเป็นการใช้อำนาจเกินขอบเขต ในกรณีที่เจตหมายหรือข่าวสารเป็นเรื่องราวที่ส่งไปยังสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับสภาพหรือความเลวร้ายภายในเรือนจำ เรือนจำย่อมไม่มีสิทธิที่จะระงับยับยั้งได้เช่นกัน เพราะสภาพภายในเรือนจำมิใช่สิ่งที่ควรปกปิดต่อสายตาสาธารณชน และถือว่าประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะทราบความเป็นไปภายในเรือนจำได้ตามความเป็นจริง แต่มีข้อควรระวังว่า เรื่องราวภายในเรือนจำซึ่งผู้ต้องโทษต้องการส่งออกไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน และอยู่นอกเหนืออำนาจการระงับยับยั้งของเรือนจำนั้น จะต้องเป็นไปตามความเป็นจริง

บุคคลย่อมมีสิทธิตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้แต่ผู้ต้องโทษ มีผู้เห็นด้วยกับความเห็นนี้มากมาย เช่น ตามที่ U.S. District Court ได้วางแนววินิจฉัยในปี ๑๙๗๐ ในคดี *Sostre v. Mc Ginnis* ว่า ". . . นักโทษย่อมไม่สูญเสียสิทธิทุกประการที่เขามีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ"^๑ สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่สิทธิในการติดต่อสมาคม ส่งข่าวสารกับบุคคลภายนอกและสาธารณชน สิทธิที่จะรับและอ่านหนังสือบทความทางการเมืองซึ่งไม่จำเป็นต้องผ่านความเห็นชอบจากเรือนจำ เป็นต้น ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงมีว่า การตรวจตราระงับยับยั้งข่าวสารหนังสือ บทความ หรือเจตหมาย เป็นสิ่งที่ความรู้สึกของคนเราในปัจจุบันไม่คุ้นเคย และไม่อาจปรับความรู้สึกให้ยอมรับได้ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเผด็จการและไม่เคารพในสิทธิส่วนตัวซึ่งกันและกัน อำนาจของทางเรือนจำในการตรวจตรา ระงับยับยั้งข่าวสารต่าง ๆ จึงไม่ควรจะมีอยู่อีกต่อไป

^๑ Jessica Mitford, Kind and Usual Punishment, p. 260.

โทษต่อทรัพย์สิน

นอกเหนือไปจากโทษต่อชีวิตและ เสรีภาพแล้ว โทษต่อทรัพย์สินก็เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดอีกวิธีหนึ่งที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกเป็นโทษปรับและริบทรัพย์สิน

๑. โทษปรับ (fine) มักใช้กับการลงโทษการกระทำความผิดที่ไม่รุนแรงนัก (misdemeanous) และปรับเป็นตัวเลข และจะตกเป็นของแผ่นดิน ตามกฎหมายไทยโทษปรับปรากฏมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่เรียกว่า ปรับไหม ซึ่งมักจะใช้ควบกับการลงโทษอย่างอื่น เช่น ให้ไหมจตุรตุณแล้วเอาตัวลงทงษาข้าง ให้ไหมตรีตุณแล้วเอาตัวออกจากราชการ ให้ไหมทริตุณแล้วประจานสามวัน เจ็ดวันให้พันโทษ ตามกฎหมายลักษณะอาญาหลวง พ.ศ. ๑๘๔๕ เป็นต้น ส่วนในประเทศอังกฤษ โทษปรับสำหรับคดีอาญาที่ไม่รุนแรง ได้มีมานานแล้วตามกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) แต่โทษปรับสำหรับความผิดอุกฉกรรจ์ (felony) นั้น กฎหมายได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๖๑ แต่ได้กำหนดให้ปรับได้สำหรับฐานความผิดอุกฉกรรจ์บางฐานเท่านั้น จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๘๘๘ ที่ศาลมีอำนาจปรับผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ทั่วไปได้ แต่ทั้งความผิดอุกฉกรรจ์ (felony) และความผิดธรรมดา (misdemeanous) ศาลมีอำนาจปรับได้โดยไม่จำกัดจำนวน ดังนั้นในกฎบัตร Magna Carta และ The Bill of Rights จึงได้กำหนดห้ามการเรียกปรับเกินสมควร^๑

^๑ ข้อความใน Magna Carta, 1215 มีว่า

"All fines which have been imposed unjustly and against the law of the land, and all penalties imposed unjustly and against the law of the land are altogether excused, . . ."

และใน the Bill of Rights มีว่า

"That excessive bail ought not to be required nor excessive fines imposed nor cruel and unusual punishments inflicted . . ."

โทษปรับ ในปัจจุบันใช้กันเป็นที่แพร่หลายและกำหนดไว้ในกฎหมายอาญานานาประเทศ เช่นตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๐ ของไทยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มาตรา ๑๔ และ มาตรา ๒๔ ร่างประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น^๑ มาตรา ๓๒ ซึ่งได้แยกโทษปรับออกเป็น ๒ ประเภท คือ โทษปรับ (fine) และโทษปรับเล็กน้อย (minor fine) โทษปรับ (fine) ตามมาตรา ๓๔ กำหนดไว้ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ เยนขึ้นไป ส่วนโทษปรับเล็กน้อย (minor fine) ตามมาตรา ๔๐ กำหนดว่าจะต้องไม่น้อยกว่า ๕๐๐ เยน และไม่เกิน ๕,๐๐๐ เยน ประมวลกฎหมายอาญาอาร์เจนตินา^๒ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๑ ซึ่งกำหนดว่า การลงโทษปรับจะต้องคำนึงถึงฐานะทางการเงินของผู้ถูกปรับด้วย หากผู้ถูกลงโทษไม่ยอมชำระค่าปรับ ให้ลงโทษจำคุกแทนปรับ แต่ระยะเวลาจำคุกแทนปรับ จะต้องไม่เกิน ๑ ปีครึ่ง นอกจากนั้น ศาลอาจอนุญาตให้ผู้ถูกลงโทษปรับ ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวด แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร โดยพิจารณาถึงฐานะบุคคลนั้นด้วยก็ได้

ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐประชาชนโปแลนด์^๓ มาตรา ๓๐, ๓๖, ๓๗ ซึ่งกำหนดโทษปรับไว้เป็นโทษหลัก (Base penalty) บัญญัติว่าให้กำหนดโทษปรับตั้งแต่ ๕๐๐ ถึง ๒๕,๐๐๐ zloyts ส่วนในกรณีใช้โทษปรับควบกับโทษตัดเสรีภาพ (deprivation of liberty) ให้ปรับได้ตั้งแต่ ๕๐๐ ถึง ๑,๐๐๐,๐๐๐ zloyts ในกรณีไม่ชำระค่าปรับ และค่า

^๑ "A Preparatory Draft for the Revised Penal Code of Japan 1961" 8 The American Series of Foreign Penal Codes (London: Eastern Press, 1961) p. 27.

^๒ "Argentina Penal Code", 6 The American Series of Foreign Penal Codes (London: Sweet & Maxwell Ltd., 1963) pp. 22-23.

^๓ "The Penal Code of the Polish People's Republic," 19 The American Series of Foreign Penal Codes (London: Sweet & Maxwell Ltd., 1961) p. 9.

ปรับ และค่าปรับนั้นเกินกว่า ๑,๐๐๐ ให้ใช้โทษตัดเสรีภาพ (deprivation of liberty) แทน โดยคิดวันที่ถูกตัดเสรีภาพ ๑ วัน เท่ากับ ๕๐ ถึง ๑๕๐ zloyts แต่ระยะเวลาตัดเสรีภาพ ต้องไม่เกิน ๓ ปี และไม่เกินอัตราโทษขั้นสูงของการตัดเสรีภาพ สำหรับความผิดที่ได้กระทำนั้น ในประเทศนอร์เวย์ โทษปรับเป็นโทษที่ใช้มากที่สุดสำหรับความผิดธรรมดา (misdemeanours) แม้ว่าความผิดส่วนมาก กฎหมายจะกำหนดโทษจำคุกไว้ด้วยก็ตาม สิ่งที่น่าสังเกตสำหรับโทษปรับประการหนึ่งก็คือ จะไม่มีการกำหนดโทษปรับขั้นสูงและขั้นต่ำไว้ ซึ่งแต่เดิมได้เคยกำหนดไว้ในมาตรา ๒๗ ได้ถูกยกเลิกไปในปี ค.ศ. ๑๙๔๖ เพราะการกำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูงและขั้นต่ำไว้ นั้น เป็นการขัดต่อมาตรา ๒๗ เอง ซึ่งได้บัญญัติว่าการลงโทษปรับนั้นจะต้องพิจารณาถึงสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด และจะต้องคำนึงถึงระยะเวลาจำคุกเพื่อให้เสียค่าปรับในกรณีผู้ถูกปรับไม่ชำระค่าปรับด้วย (มาตรา ๒๘)

จะ เห็นได้ว่ามีกฎหมายของหลายประเทศได้กำหนดให้พิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด ประกอบการลงโทษด้วย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงข้อวิจารณ์โทษปรับที่เห็นว่าแม้โทษปรับจะสะดวกและเป็นวิธีการที่ดีกว่าโทษประการอื่นก็ตาม แต่โทษปรับอาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่ผู้ถูกลงโทษได้ เพราะในกรณีที่ค่าปรับเป็นจำนวนเงินเท่ากัน ผู้ถูกลงโทษที่มีฐานะร่ำรวย ย่อมเดือดร้อนจากการปรับและได้รับผลร้ายจากการลงโทษปรับ น้อยกว่าผู้ถูกลงโทษที่มีฐานะยากจน นอกจากนั้น สำหรับผู้ถูกลงโทษที่มีฐานะยากจน การลงโทษปรับย่อมกระทบกระเทือนถึงครอบครัวและผู้อยู่ในอุปการะของผู้ถูกลงโทษ ซึ่งมีได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วยการหลีกเลี่ยงข้อเสียของโทษปรับดังกล่าว โดยการนำฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ถูกลงโทษมาพิจารณาประกอบการลงโทษด้วยนี้ ทำให้เกิดช่องว่างขึ้นว่า ในกรณีที่ผู้กระทำผิดมีฐานะยากจน ซึ่งถูกตัดสินให้เสียค่าปรับน้อยกว่าผู้มีฐานะร่ำรวยซึ่งได้กระทำความผิดอย่างเดียวกัน หากผู้ถูกลงโทษไม่ยอมชำระค่าปรับ และใช้วิธีจำคุกหรือกักขังแทน ผู้ถูกกระทำความผิดซึ่งมีฐานะยากจน

^๑ "Norwegian Penal Code," 3 The American Series of Foreign Penal Codes (London: Sweet & Maxwell Ltd., 1961) p. 9.

จะถูกตัดเสรีภาพเป็นระยะเวลาสั้นกว่าผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวย แต่ช่องว่างนี้อาจแก้ไขได้โดยการไม่กำหนดอัตราแน่นอนลงไปว่า การตัดเสรีภาพ ๑ วัน เท่ากับจำนวนค่าปรับเท่าใด

วิธีการบังคับชำระค่าปรับ ในกรณีผู้ถูกลงโทษไม่ยอมชำระค่าปรับ ในบางประเทศมิได้ใช้วิธีจำคุกหรือกักขังแทนปรับ แต่ใช้วิธีจำคุกหรือกักขังเพื่อให้ชำระค่าปรับแทน เช่น ตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศส^๑ ซึ่งจัดโทษปรับเป็นโทษที่ใช้สำหรับความผิดทุกโทษ กำหนดให้กักขังผู้ถูกลงโทษปรับซึ่งไม่ชำระค่าปรับได้ ระหว่าง ๑๐ วัน ถึง ๒ ปี แต่ไม่คิดลดค่าปรับให้

การลงโทษปรับ โดยหลักการแล้วเป็นวิธีการลงโทษซึ่งสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้เป็นอย่างดี เป็นวิธีการง่าย ๆ และรวดเร็ว ตลอดจนเป็นวิธีการที่ทำให้ไม่เกิดการสิ้นเปลืองงบประมาณ และเป็นการข่มขู่ที่ได้ผล แต่เนื่องจากการลงโทษเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำความผิด ฉะนั้นโทษปรับจะต้องพอสมควรแก่ความผิดที่ผู้ถูกลงโทษปรับได้กระทำไป รัฐธรรมนูญของหลายประเทศ^๒ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษปรับไว้ว่า การลงโทษปรับเกินสมควร เป็นสิ่งที่ไม่อาจกระทำได้ เช่นเดียวกับการลงโทษที่ทารุณ โหดร้าย และผิดปกติวิสัย

๒. โทษริบทรัพย์สิน (confiscation of property) แตกต่างกับโทษปรับ เพราะทรัพย์สินที่ถูกริบอาจเป็นเงินตราหรือเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้ อาจเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ก็ได้ โทษริบทรัพย์สิน แยกตามทรัพย์สินที่ถูกริบออกเป็น ๒ อย่าง คือ การริบทรัพย์สินบางส่วน (special confiscation) และการริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ถูกลงโทษ (general confiscation)

^๑ โกลแมน ภัทรภิมย์, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาเปรียบเทียบ, หน้า ๗-๘.

^๒ ได้แก้บทแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๘ รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ซึ่งบัญญัติว่า

"Excessive bail shall not be required, nor excessive fines imposed, nor cruel and unusual punishments inflicted."

ก. การริบทรัพย์สินบางส่วน ตามกฎหมายของบางประเทศ ถือเป็นโทษที่เบาที่สุด และมีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยนอกเหนือไปจากโทษอีกด้วย ซึ่งได้แก่การริบทรัพย์สินซึ่งกฎหมายบัญญัติว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด ตลอดจนทรัพย์สินที่ได้ให้เพื่อจงใจบุคคลให้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา ๓๒ ถึงมาตรา ๓๔ เป็นต้น ตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศส โทษริบทรัพย์สินเฉพาะอย่าง ถือเป็นโทษประกอบบังคับ^๑ และริบเฉพาะทรัพย์สินบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับความผิด ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินที่เป็นองค์ความผิด เช่น เงินที่ให้เพื่อติดสินบนเจ้าพนักงาน (ม. ๑๘๐) อาวุธที่ต้องห้ามมิให้พกพาไป (Decre-L. 18 Avr. 1939 art. 32) เงินตราที่สกลบนำออกนอกประเทศ (Decre 2.2. 9 Sept. 1939 art. 4-3) หรือเป็นทรัพย์สินที่เป็นผลแห่งการกระทำความผิด เช่นรายได้ที่ได้จากการแสดงโดยละเมิดลิขสิทธิ์ในบทประพันธ์ (มาตรา ๔๒๘) สัตว์ที่ล่ามาได้ในฤดูห้ามล่าสัตว์ (Code rural art. 372) เป็นต้น นอกจากนั้นยังอาจริบทรัพย์สินที่ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด เช่นอาวุธที่ใช้กระทำความผิดฐานฆ่าคน (มาตรา ๓๐๔) อีกด้วย ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย มิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าโทษอย่างใดเป็นโทษประธาน (principal penalty) โทษอย่างใดเป็นโทษอุปกรณ์ (accessory penalty) หรือโทษประกอบ (supplementary penalty) แต่จะเห็นได้ว่า โทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๔ เป็นโทษประกอบบังคับ เพราะหากพิจารณาได้ความว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริงแล้ว ก็ให้ริบทรัพย์สินที่ทำขึ้นหรือมีไว้เป็นความผิด และบรรดาทรัพย์สินที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๔ เสียทั้งสิ้น ถ้อยคำตามกฎหมายจึงเป็นการบังคับอยู่ในตัวว่า ศาลจะต้องริบ ส่วนทรัพย์สินตามมาตรา ๓๓ ซึ่งได้แก่ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด และทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยกระทำความผิดนั้น กฎหมายบัญญัติว่าให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบ ฉะนั้นจึงอาจตีความได้ว่า เมื่อศาลมีอำนาจสั่งให้ริบ ศาลก็อาจไม่สั่งให้ริบได้เช่นกัน โทษริบทรัพย์สินตามมาตรา ๓๓ นี้ จึงเป็นโทษประกอบ ไม่บังคับ

^๑ โทเมน ภัทรภิรมย์, กฎหมายอาญา และอาชญาวิทยาเปรียบเทียบ, หน้า ๖-๗.

ตามประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐประชาชนโปแลนด์ มาตรา ๓๘ กำหนดให้โทษริบทรัพย์สินเป็นโทษประกอบ (supplementary penalty) ตามมาตรา ๓๘ และศาลอาจลงโทษริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดบางส่วนหรือทั้งหมดได้ตามมาตรา ๔๖ ได้ด้วย^๑

ข. การริบทรัพย์สินทั้งหมด การริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำความผิด ไม่มีลักษณะ เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่มีลักษณะเป็นการลงโทษเพียงประการเดียว กฎหมายของบางประเทศให้ริบรวมไปถึงทรัพย์สินซึ่งผู้ถูกลงโทษจะได้มาในอนาคตด้วย เช่น ตามกฎหมายเดิมของฝรั่งเศส

การริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำความผิดนี้ มีที่มาจากแต่สมัยโบราณ ซึ่งเมื่อได้ลงโทษประหารชีวิตหรือลงโทษประการอื่นแก่ผู้กระทำความผิด ก็ให้ริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเสียทั้งสิ้น เช่นตามกฎหมายลักษณะอาญาหลวง พ.ศ. ๑๘๔๔ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โทษหนึ่งในสิบสถานคือ ฟ้นคอ ริบเรื่อน ริบราชบาทว์ เอลูกเมีย ซักคน เป็นจระบาทว์ ทรัพย์สินของเอาเข้าพระคลังจนสิ้น ตามที่บัญญัติไว้ในบทที่ ๑ ว่า

ผู้ใดใจโลภนักมักทำใจใหญ่ใฝ่สูงให้เกินศักดิ์ กระทำให้ล้มพินล้มเหลือ บรรดาศักดิ์อันท่านให้แก่ตน แลถ้อยคำมีควรเจรจา เอามาเจรจาเข้าในระวางราชาศัพท์ แลสิ่งของมีควรประดับ เอามาเป็นเครื่องประดับตน ท่านว่าผู้นั้นทนงองอาจ ให้ลงโทษ ฟ้นคอริบเรื่อน เอามะพร้าวท้าวยุดปาก ริบราชบาทว์ แล้วเอาตัวลงทงษ์ช้าง โหมจตุรตุณ แล้วเอาตัวออกจากราชการ โหมทวิตุณทวนด้วยลวดหนึง ๔๐ ที ๒๕ ที แลไว้ใส่ตรูไว้ จำไว้แล้วถอดเสีย เป็นไพร่ ภาคทัณฑ์ไว้

ในยุโรป โทษริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ถูกลงโทษ มีที่มาจากเดิมตั้งแต่ยุค Anglo-Saxon ผู้ที่ถูกลงโทษให้เป็นบุคคลนอกกฎหมาย (out law) จะต้องถูกริบทรัพย์สินเป็นของกษัตริย์ หรือ

^๑ "The Penal Code of the Polish People's Republic", 19 The American Series of Foreign Penal Codes, pp. 43-44.

แบ่งครึ่งระหว่างทายาทกับภคินี ในกรณีที่กระทำความผิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลผู้ได้รับความเสียหายก็จะได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์สินของผู้ถูกลงโทษส่วนหนึ่งด้วย^๑

ในปัจจุบัน ประเทศส่วนมากได้ยกเลิกโทษริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ถูกลงโทษ เพราะเห็นว่าเป็นการทารุณและไม่ยุติธรรม แต่ยังคงมีใช้อยู่บ้างในบางประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส กฎหมายบัญญัติให้โทษริบทรัพย์สินทั้งหมดเป็นโทษประกอบ (supplementary penalty) เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญาประชาชนโปแลนด์ ตามกฎหมายฝรั่งเศส โทษริบทรัพย์สินทั้งหมดเป็นโทษประกอบในคดีอาชญากรรมร้ายแรง (serious offense) ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดผลเสียหายทางการเมือง หรือเศรษฐกิจของประเทศ หรือนำทรัพย์สินส่วนรวมของสังคม (social property) ซึ่งมีราคาสูง ไปเป็นประโยชน์ของตน

โทษริบทรัพย์สินบางส่วน ซึ่งมีลักษณะ เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วยนั้น นับเป็นวิธีการที่สมควร และนับเป็นความจำเป็นที่จะต้องริบทรัพย์สินซึ่งเป็นองค์ความผิด หรือเป็นผลมาจากการกระทำความผิด ส่วนการริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำความผิดนั้นเป็นเรื่องสำคัญ และเห็นได้ว่าเป็นโทษที่รุนแรงประการหนึ่ง

^๑ Munroe Smith, the Development of European Law (New York: Columbia University Press, 1928) p. 26.